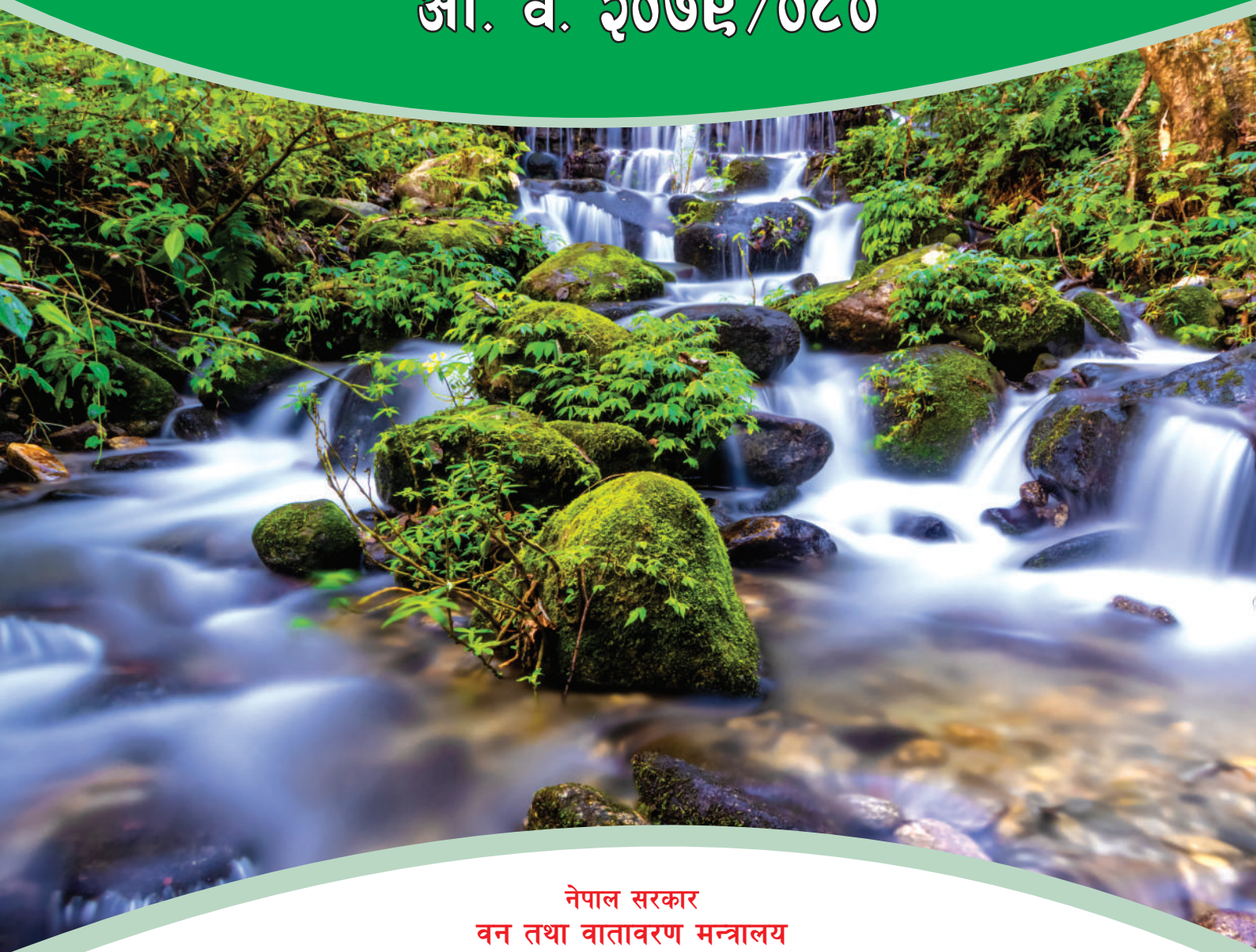

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ. व. २०७५/०८०

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाण्डौ

IBA
BIRDLIFE IMPORTANT BIRD
AND BIODIVERSITY AREA

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ. व. २०७५/०८०

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाण्डौ

प्रमुख सल्लाहकार

डा. गणेश पन्त

वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

सल्लाहकारहरु

संरक्षण अधिकृत श्री केदारनाथ कट्टेल, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

शाखा अधिकृत श्री आनन्दराम श्रेष्ठ, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

संरक्षण अधिकृत श्री रविन चौधरी, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

संरक्षण अधिकृत श्री सिर्जना श्रेष्ठ, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

संरक्षण अधिकृत श्री कान्ति कँडेल, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

सम्पादक

संरक्षण अधिकृत श्री शिवलाल गैरे, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

रेञ्जर श्री मन्जित विष्ट, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

आवरण तस्विर

© रेञ्जर श्री सरोज खड्का

अन्य तस्विरहरु

वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत डा. गणेश पन्त

संरक्षण अधिकृत श्री शिवलाल गैरे

संरक्षण अधिकृत श्री रविन चौधरी

संरक्षण अधिकृत श्री सिर्जना श्रेष्ठ

रेञ्जर श्री लव गुरागाई

रेञ्जर श्री मन्जित विष्ट

रेञ्जर श्री सरोज खड्का

रेञ्जर श्री दिपक चन्द

प्रकाशक

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रीय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाण्डौ

फोन नं. : ०१-४३७०३५५

वेबसाइट : www.snp.gov.np

इमेल : snp.gov@gmail.com

मुद्रण

सिग्मा जनरल अफसेट प्रेस

सानेपा, ललितपुर-२

०१-५४५४०२९

दुई शब्द

देशको कुल भू-भागको २३.३९ प्रतिशत क्षेत्रफल ओगट्ने संरक्षित क्षेत्र र मध्यवर्ती क्षेत्रले दुर्लभ वन्यजन्तु र वनस्पति, भू-दृष्य तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएका छन् । त्यस मध्ये शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयले १५९ वर्ग कि.मि. निकुञ्ज र ११८.६१ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको मध्यवर्ती क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्दै आएको छ । मध्य पहाडको जैविक विविधता संरक्षणका साथै वागमती र विष्णुमती नदीको जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षण गर्ने मुख्य उदेश्यका साथ वि.सं. २०३४ सालमा जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रूपमा स्थापना भएकोमा २०५८ सालमा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज हुँदै वि.सं. २०६५ सालमा यस निकुञ्जमा नागार्जुन क्षेत्र समेतलाई समेटेर शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा संरक्षण र व्यवस्थापन गर्दै आइएको छ ।

वि. सं. २०७२ चैत्र १५ गते काठमाडौं, धादिङ्ग, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको ११८.६१ वर्ग कि. मि. क्षेत्रफल समेटेको मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा भए पश्चात् जैविक विविधता संरक्षणमा जनसहभागिता जुट्न थालेको छ । यस राष्ट्रिय निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि छुट्टै शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६ कार्यान्वयनको क्रममा रहेको छ । निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेनाका गणहरु तथा सरोकारवालाहरुसंगको सहकार्यमा निकुञ्जको प्राकृतिक स्रोत माथिको चाप न्यून र चोरी शिकार नियन्त्रण गर्ने कार्य भईरहेको भएता पनि जैविक विविधता, भू दृश्य र प्राकृतिक सम्पदाहरुको क्षेत्रको रूपमा रहेको निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यमा केही चुनौतिहरु सामना गर्नु परेको छ । वन्यजन्तुको बासस्थानको विनाश तथा क्षयीकरण, मध्यवर्ती क्षेत्र अतिक्रमण, चोरीशिकार, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द, घाइते, अशक्त, टुहुरा र असहाय वन्यजन्तुको व्यवस्थापन आदि मुख्य चुनौतिको रूपमा रहेका छन् ।

जैविक विविधता संरक्षण र निकुञ्ज व्यवस्थापनको कार्यलाई निरन्तरता दिँदै आ. व. २०७९/०८० मा पनि मुख्य रूपमा निकुञ्ज क्षेत्रका जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापन, भौतिक तथा पर्यटकीय पूर्वाधारहरुको निर्माण तथा मर्मत संभार, पर्यटन प्रवर्धन, अध्ययन अनुसन्धान, क्षमता विकास, निकुञ्ज सुरक्षा तथा आगलागी नियन्त्रण, प्रचारप्रसार, अन्तरक्रिया तथा समन्वय, नीतिगत व्यवस्थापन, वन्यजन्तुबाट हुने क्षतिको राहत र अन्य मध्यवर्ती क्षेत्र कार्यक्रम लगायतका कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । यस निकुञ्जबाट संचालित उक्त कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरुबाट प्राप्त उपलब्धीहरु समेटेर वार्षिक प्रगति विवरण सहितको यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । यस पुस्तक मार्फत आ.व. २०७९/०८० मा संचालित कार्यक्रमहरु तथा अन्य जानकारीमूलक विवरणहरु सर्वसाधारण, सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, अध्ययन अनुसन्धानकर्ता लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुलाई लाभदायक हुने विश्वास लिएको छ ।

कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी लक्ष्य हासिल गर्नको लागि रचनात्मक सुझाव, निर्देशन एवं हौसला प्रदान गर्नुहुने राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागका महानिर्देशकप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । साथै वार्षिक कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण संस्थाहरु, निकुञ्जका कर्मचारी मित्रहरु, निकुञ्जमा तैनाथ नेपाली सेनाका गणहरु, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष, अन्य पदाधिकारी लगायत सम्पूर्ण उपभोक्ताहरुलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दै यस निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा सम्बन्धित सबै क्षेत्र र पक्षबाट निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछु । वर्षभरि संचालित कार्यक्रमलाई मुखरित हुने तवरले सम्पूर्ण कार्यक्रमहरुको आवश्यक विवरण संकलन गरी प्रतिवेदन तयारीमा विशेष योगदान गर्नुहुने यस कार्यालयका संरक्षण अधिकृत श्री शिवलाल गैरे र रेञ्जर श्री मन्जित बिष्टलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा, यस पुस्तकमा समावेश गरिएका विषयवस्तुहरुका बारेमा पाठकवर्गबाट समिक्षात्मक एवं रचनात्मक प्रतिक्रियाको अपेक्षा समेत गरेको छु ।

धन्यवाद ।

डा. गणेश पन्त

वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत

विषय-सूची

१.	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज.....	१
	१.१. परिचय.....	१
	१.२. लक्ष्य.....	२
	१.३. निकुञ्ज स्थापना तथा व्यवस्थापनको उद्देश्यहरू.....	२
	१.४. अवस्थिति.....	२
	१.५. भू-उपयोग.....	२
	१.६. राष्ट्रिय निकुञ्जको विशेषताहरू.....	५
	१.७. सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतिहरू.....	६
२.	जैविक विविधता.....	९
	२.१. वन तथा वनस्पति विविधता.....	९
	२.२. वन्यजन्तु.....	१०
	२.३. जलस्रोत.....	१३
	२.४. सांस्कृतिक सम्पदा/विविधता.....	१३
३.	आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा सञ्चालित वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रगति.....	१५
	३.१. भौतिक पूर्वाधार निर्माण/मर्मत सुधार कार्य.....	१५
	३.२. तालिम/गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया.....	१७
	३.३. पर्यापर्यटन कार्यक्रम.....	१८
	३.४. चोरीशिकार नियन्त्रण कार्य.....	२०
	३.५. विविध.....	२४
४.	मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन.....	२७
	४.१. परिचय.....	२७
	४.२. मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापनाको उद्देश्य.....	२७
	४.३. चुनौती.....	२७
	४.४. मध्यवर्ती क्षेत्रको संरचना.....	२८
	४.५. मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति, समूहहरूको विवरण.....	२८
	४.६. मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनको विवरण.....	२९
	४.७. आ.व. २०७९/०८० मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा संचालित कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण.....	२९
	४.८. राहत वितरण.....	३१
५.	पर्यटन र राजस्व.....	३३

अनुसूचीहरु

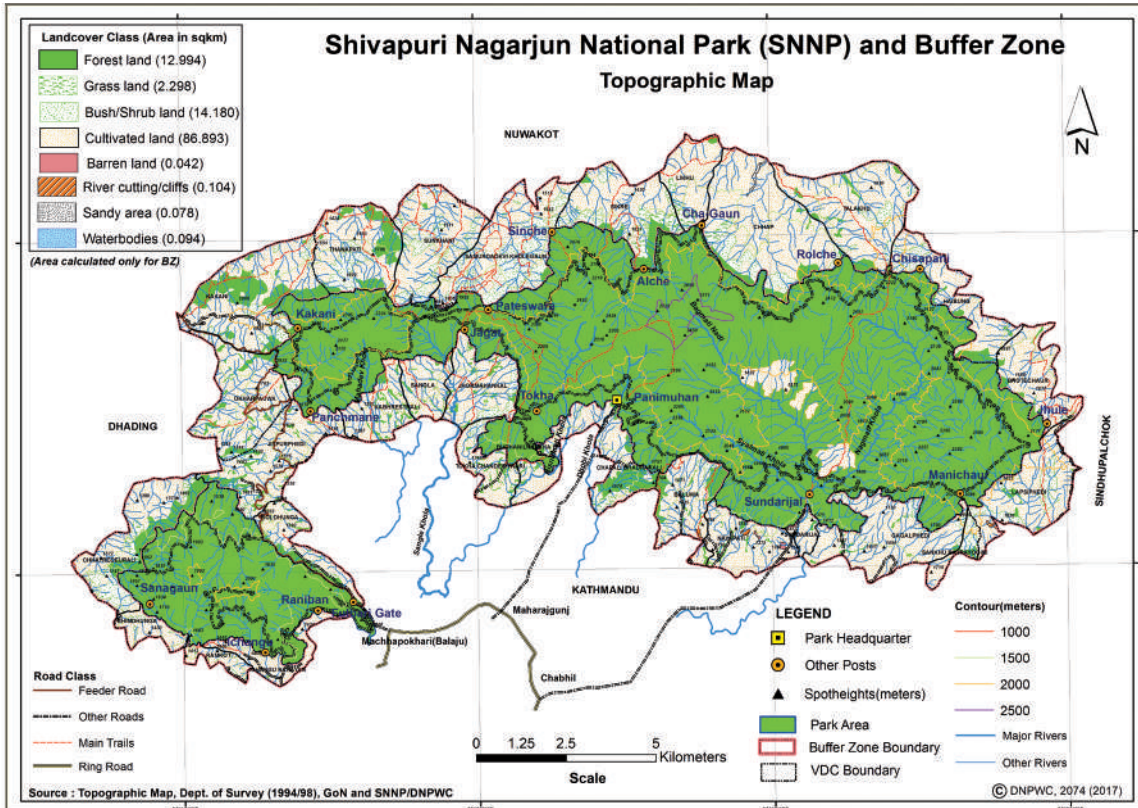
१. निकुञ्ज क्षेत्र घोषणाको राजपत्र.....	३८
२. मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र	३९
३. वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	४०
४. वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु सम्रक्षण विभाग आयोजना	४४
५. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको सांगठनिक संरचना.....	४५
६. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी विवरण	४६
७. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा पश्चातका कार्यालय प्रमुखहरुको नामावली.....	४७
८. कार्यरत कर्मचारीको दरबन्दी अनुसार नामावली	४८
९. खानेपानी मर्मतको अनुमति विवरण	५३
१०. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका पदमार्गहरुको विवरण	५६
११. शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश गर्दा लाग्ने प्रवेश शुल्कको विवरण.....	५७
१२. अध्ययन अनुमति प्रदान गरिएको विवरण	५९
१३. मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विवरण	६१

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज

१.१ परिचय

वि.सं. २००७ देखि वि.सं. २०३२ साल सम्म २५ वर्षको अवधिमा अत्यधिक वन विनाश र अतिक्रमणका कारण पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीको जलाधार क्षेत्रको विनाश भएकोले यी नदीहरूको जलाधार क्षेत्र संरक्षण गर्न नेपाल सरकारले वि.सं. २०३२ सालमा शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रूपमा घोषणा गरी संरक्षणको शुरुवात गरेको थियो । त्यसको दुई वर्ष पश्चात् वि.सं. २०३४ सालमा यसलाई शिवपुरी संरक्षित जलाधार क्षेत्र र वि.सं. २०३९ (सन् १९८३) मा शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षको रूपमा संरक्षण गर्न थालियो । काठमाडौं, नुवाकोट र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको समुन्द्र सतहदेखि ९६० मिटरदेखि २,७३२ मिटर उचाईसम्म फैलिएको मध्य पहाडी भू-भागको १४४ वर्ग कि.मि. क्षेत्रलाई वि.सं. २०५८ साल फाल्गुण ६ गते (सन् २००२ फेब्रुवरी १८)

मा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा घोषणा गरियो । वि.सं. २०६५ (सन् २००९) सालमा १५ वर्ग किमी क्षेत्रफल भएको काठमाडौं र धादिङ जिल्लामा अवस्थित नागार्जुन वन क्षेत्रलाई पनि समावेश गरी शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा घोषणा गरियो । यो राष्ट्रिय निकुञ्ज काठमाण्डौ उपत्यकाको उत्तर र पश्चिममा फैलिएको छ र यसले नेपालको संरक्षित क्षेत्र प्रणालीमा मध्य पहाडी भूभागको पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गरेको छ । निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवस्थापनमा स्थानीय बासिन्दाको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्न वि.सं. २०७२ (सन् २०१६) मा काठमाण्डौ, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक र धादिङ जिल्लाका ९ नगरपालिका र २ गाउँपालिकाको ११८.६१ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल समेटेर मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा गरिएको छ ।

तालिका १: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल सम्बन्धी विवरण

जिल्ला	निकुञ्ज क्षेत्र (वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत	मध्यवर्ती क्षेत्र (वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत	जम्मा क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	(वर्ग कि.मि.)
सिन्धुपाल्चोक	१३	८.१८	१३.९७	८.१८	२६.९७	९.७२
नुवाकोट	३६	२२.६४	३९.४	२२.६४	७५.४	२७.१६
धादिङ	७.३	४.५९	१९.७६	४.५९	२७.०६	९.७५
काठमाडौं	१०२.७	६४.५९	४५.४८	६४.५९	१४८.१८	५३.३८
जम्मा	१५९	१००	११८.६१	१००	२७७.६१	१००

१.२. लक्ष्य

यस निकुञ्जको मुख्य लक्ष्य जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै जलाधार क्षेत्र र पानीका स्रोतको समुचित व्यवस्थापन गरी वातावरणीय सेवा प्रवाह गर्नु हो ।

१.३. निकुञ्ज स्थापना तथा व्यवस्थापनको उद्देश्यहरू

- विश्वमै संकटमा परेका र रैथाने वनस्पति र वन्यजन्तुका प्रजाति, समुदाय, पारिस्थिकीय प्रणाली र वन्यजन्तुहरूको वासस्थान संरक्षणमा विशेष ध्यान केन्द्रित गर्दै जैविक विविधताको संरक्षण र सुरक्षा प्रदान गर्नु ।
- मध्य पहाडी पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गरेको पर्यावरणीय एवं वातावरणीय कार्य र प्रक्रियाहरूलाई दिगो रूपमा संरक्षण गर्नका लागि वन्यजन्तुहरूको जमिन र जलीय वासस्थानलाई व्यवस्थापन गर्नु ।
- पानीको स्रोत, जलीय प्रणाली र प्रकृयाको दिगो संरक्षण तथा सुधार गर्नका लागि पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरूको जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्नु ।
- प्राकृतिक स्वरूपमा कुनै दख्खल नपारी प्राकृतिक, सामाजिक र साँस्कृतिक सम्पदामा न्यून नकारात्मक असर पर्ने गरी दिगो तथा वातावरण मैत्री पर्या-पर्यटनको नियमन र विकास गर्नु ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रका स्थानीय समुदायको आर्थिक सामाजिक अवस्थामा सुधार,मानव वन्यजन्तु

द्वन्द्व न्यूनिकरण, वनको संरक्षण तथा विकास, पर्यापर्यटनको विकास र संरक्षण, चेतना अभिवृद्धिका माध्यमबाट जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको सक्रिय सहभागिता जुटाउनु ।

- अध्ययन अनुसन्धान, क्षमता अभिवृद्धि, समन्वय तथा सहकार्यका माध्यमबाट निकुञ्जका कर्मचारी, निकुञ्ज सुरक्षार्थ तैनाथ नेपाली सेना र स्थानीय समुदायको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नु ।

१.४ अवस्थिति

समुन्द्र सतहको ९६० मिटर देखि २७३२ मिटरसम्मको उचाईमा फैलिएको यस निकुञ्ज क्षेत्रमा उपोष्ण (Sub-tropical) र समशितोष्ण (Temperate) वन पाइन्छ । भौगोलिक रूपमा यस निकुञ्जको शिवपुरी वन क्षेत्र २७°४५' तथा २७°५२' उत्तर अक्षांस देखि ८५°१५' तथा ८५°३०' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ भने नागार्जुन वन क्षेत्र २७°४३' तथा २७°४६' उत्तरी अक्षांशदेखि ८५°१३' तथा ८५°१८' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ ।

१.५ भू-उपयोग

१.५.१ भू-गर्भ : भौगोलिक रूपमा शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज उपोष्ण र समशितोष्ण गरी दुई वटा क्षेत्रमा फैलिएको छ । यहाँ पाईने मुख्य चट्टानहरूमा पत्रे वा टल्कने ढुङ्गा, अभ्रग वा सिलिकेट, लवण, मिश्रित खनिजयुक्त पत्रे चट्टान लगायत चुम्बकीय धातुजन्य मिश्रण रहेका चट्टानहरू छन् । निकुञ्ज क्षेत्रमा प्राय मलिलो कालो, रातो र बलौटे माटो पाईन्छ ।

१.५.२ भू-उपयोग : निकुञ्ज र यसको वरपरको भू-उपयोग प्रणालीमा मुख्यत वन क्षेत्र, त्यसपछि झाडी बुट्यान, कृषि भूमि र घाँसे मैदान रहेका छन् । वनको क्षेत्र ११८.३९१ वर्ग कि.मि. (७४.४५ प्रतिशत), झाडी तथा बुट्यान ३२.५२ वर्ग कि.मि. (२०.४५ प्रतिशत), घाँसे मैदान ५.१३ वर्ग कि.मि. (३.२२ प्रतिशत), कृषि भूमि २.८६ वर्ग कि.मि. (१.८ प्रतिशत) र अन्य स्वरूप जस्तै पहरा, भवन, पोखरी, खोला, ताल, आदि ०.०८८ वर्ग कि.मि. (०.०५५ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ ।

१.५.३ भू-बनोट: यो निकुञ्जको आधा भन्दा बढी भू-भाग ३० प्रतिशतभन्दा बढी भिरालो रहेका पहाडहरू रहेका छन् । यसको भिरालो भू-बनोट र माटोको प्रकृतिका कारण निकुञ्जको उत्तरी क्षेत्रमा अत्यधिक भू-क्षय तथा भू-स्खलन हुन गरेको पाइन्छ । भू-स्खलन, गल्लिँछ भू-क्षय, भिरालो गद्दाहरूमा, पत्रे भू-क्षय नदीको किनारमा हुने भू क्षय शिवपुरीतर्फको उत्तरी खण्डमा सामान्यतया हुने गर्दछन् । भू-क्षय तथा भू-स्खलन हुनुको प्रमुख कारक तत्वहरूमा दक्षिणी र उत्तरी भिरालो जमिनमा अन्धाधुन्ध सडक निर्माण गर्नु, मौसमी भिषण वन डढेलो र वन कटानीफडानी र विनाश नै हुन् ।

तालिका २: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको विकासक्रम

वर्ष	महत्वपूर्ण घटनाक्रमहरू
वि.सं. २००७-२०३२ (सन् १९५०-१९७६)	पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरूको जलाधार क्षेत्रमा अत्यधिक वन विनाश र अतिक्रमण ।
वि.सं. २०३२ (सन् १९७६)	विकास बोर्ड ऐन, १९५६ अन्तर्गत शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्र र शिवपुरी जलाधार विकास बोर्ड गठन भई शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्र आयोजना सञ्चालन भयो । जलाधार विकास बोर्ड वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा गठन गरिएको थियो ।
वि.सं. २०३४ (सन् १९७८)	शिवपुरी जलाधार संरक्षित क्षेत्र घोषणा । जलाधार विकास बोर्ड राजदरबारका परिवारका सदस्यको अध्यक्षतामा रहने गरी गठन भयो ।
वि.सं. २०३९ (सन् १९८३)	शुरुमा शिवपुरी जलाधार संरक्षण क्षेत्रको रूपमा सिमाङ्कन र राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरिएको थियो भने, पछि यो सालमा यसलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ अन्तर्गत शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षको रूपमा घोषणा गरिएको थियो ।
वि.सं. २०४० (सन् १९८४)	२०३२ सालमा गरिएको व्यवस्थालाई विस्थापित गर्न शिवपुरी जलाधार तथा वन्यजन्तु आरक्ष विकास बोर्ड, विकास बोर्ड ऐन, १९५६ अनुसार रहने गरी स्थापना गरियो ।
वि.सं. २०४१ (सन् १९८५)	विश्व खाद्य संगठन (FAO) को सहयोगमा शिवपुरी जलाधार व्यवस्थापन तथा इन्धन उत्पादन वृक्षारोपण आयोजना (२०४१-२०४९) पहिलो चरण शुरुवात भयो ।
वि.सं. २०४९ (सन् १९९२)	शिवपुरी एकीकृत जलाधार विकास आयोजनाको दोश्रो चरण विश्व खाद्य संगठनको सहयोगमा (२०४९-२०५४) शुरुवात गरियो ।
वि.सं. २०५२ (सन् १९९५)	शिवपुरी जलाधार व्यवस्थापन योजना तयारी र विश्व खाद्य संगठन र आयोजना सञ्चालन समितिले प्राविधिक रूपमा स्वीकृत भयो । तर नेपाल सरकारबाट स्वीकृत हुन बाँकी रह्यो ।
वि.सं. २०५४ (सन् १९९७)	विश्व खाद्य संगठनको दोश्रो चरण समाप्त (२०५४-२०५६ सम्म आयोजना थप) ।
वि.सं. २०५६ (सन् १९९९)	मन्त्रपरिषदको निर्णय अनुसार शिवपुरी जलाधार विकास बोर्डको अध्यक्षतामा शिवपुरी आयोजनाको प्रमुख रहने व्यवस्था गरियो ।
वि.सं. २०५८ (सन् २००२)	शिवपुरी जलाधार क्षेत्र तथा वन्यजन्तु आरक्षबाट संरक्षित क्षेत्रको स्वरूपमा परिवर्तन गरी शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको रूपमा घोषणा गरियो ।
वि.सं. २०६० (सन् २००३)	निकुञ्ज, आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्र गैर सरकारी वा अन्य संस्थालाई व्यवस्थापन गर्न दिने नीतिको सम्बन्धमा अवलम्बन गर्ने कार्य प्रकृया, २०६० अन्तर्गत शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज व्यवस्थापन गर्न गैरसरकारी संघसंस्थाले दिने सूचीमा समावेश ।
वि.सं. २०६१ (सन् २००४)	तत्कालिन श्री ५ महेन्द्र प्रकृत संरक्षण कोषद्वारा शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको व्यवस्थापन योजना तयारी, तर तत्कालिन श्री ५ को सरकारबाट स्वीकृत हुन बाँकी ।

वर्ष	महत्वपूर्ण घटनाक्रमहरू
वि.सं. २०६२ (सन् २००५)	महत्वपूर्ण चरा तथा जैविक विविधता क्षेत्रको रूपमा घोषणा ।
वि.सं. २०६५ (सन् २००९)	नागार्जुन वन क्षेत्र थप गरी यसको नाम शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण ।
वि.सं. २०६८ (सन् २०१२)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज व्यवस्थापन योजना तयार ।
वि.सं. २०७२ (सन् २०१६)	मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा (२०७२।१२।१५ गते राजपत्रमा प्रकाशित) ।
वि.सं. २०७३ (सन् २०१७)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ स्वीकृत ।
वि.सं. २०७४ (सन् २०१८)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्रको पञ्चवर्षीय व्यवस्थापन योजना स्वीकृत ।
वि.सं. २०७६ (सन् २०१९)	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६ स्वीकृत ।

तालिका ३: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको तथ्यगत विवरण

शीर्षक	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्र
स्थान	मध्य नेपाल
राजपत्रमा सूचना प्रकाशन	शिवपुरी जलाधार तथा वन्यजन्तु आरक्ष (२०४१), शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज, २०५८, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज २०६५, शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र २०७२, नियमावली २०७६
आइयूसिएनको वर्गिकरण	राष्ट्रिय निकुञ्ज दोश्रो र मध्यवर्ती क्षेत्र छैठौ
जिल्ला	काठमाडौं, नुवाकोट, धादिङ र सिन्धुपाल्चोक
अवस्थिती	शिवपुरी : उत्तरी अक्षांश २७ डिग्री ४३ मिनेट-२७ डिग्री ५२ मिनेट पूर्व देशान्तर ८५ डिग्री १३ मिनेट- ८५ डिग्री ४५ मिनेट नागार्जुन : उत्तरी अक्षांश २७ डिग्री ४३ मिनेट -२७ डिग्री ४६ मिनेट पूर्वी देशान्तर ८५ डिग्री १३ मिनेट- ८५ डिग्री १८ मिनेट
भौगोलिक क्षेत्र	मध्य पहाड
प्रमुख भू-दृश्यहरू	शिवपुरी चुचुरो, जामाचो चुचुरो, मणिचुड, चिसापानी
कूल क्षेत्रफल	१५९ वर्ग कि.मि. (शिवपुरी १४४ वर्ग कि.मि. र नागार्जुन १५ वर्ग कि.मि.)
उचाई	समुद्र सतह नरसिंहघाट (९६०) देखि शिवपुरी चुचुरो (२७३२) मिटरसम्म
हावापानी तथा मौसम	मनसुन
Bioclimatic Zone	मध्यपहाड/पर्वत
औसत तापक्रम	उच्चतम २७.७ डिग्री सेन्टिग्रेट, न्यूनतम ०.३० डिग्री सेन्टिग्रेट
औसत वार्षिक वर्षा	२७२७ मिलि लिटर
निकुञ्ज मुख्यालय	पानीमुहान, बूढानीलकण्ठ, काठमाडौं
निकुञ्ज पोष्ट र प्रवेशद्वार	१३ वटा (सुन्दरीजल, ढकालचौर र नागार्जुन सेक्टर अन्तर्गत)
सुरक्षा पोष्ट (नेपाली सेना)	शिवपुरी तर्फ १२ र नागार्जुन तर्फ ८ वटा

शीर्षक	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्र
जैविक विविधता	वनस्पति र वन्यजन्तु
वनस्पति/वन	४ प्रकारका वन : तल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते जंगल, खोटेसल्लाको वन, उपल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते जंगल, बाँझ-फलाट तथा खसुको जंगल
फूल फूलने प्रजातिहरू	१११४ प्रजाति
व्यापारिक लाभ दिने प्रजाति	१०२ प्रजातिका जडिबुटीहरू, ४९ प्रजातिका खान योग्य प्रजाति
रैथाने प्रजाति	१६ प्रजातिहरू
वन्यजन्तु	१२४ प्रजातिका पुतली, ५२ भन्दा बढी प्रजातिका स्तनधारी र ३४८ भन्दा बढी प्रजातिका पंक्षीहरू
मध्यवर्ती क्षेत्र	२०७२ चैत्र १५ गते
क्षेत्रफल र फैलावट	११८.६१ वर्ग कि.मि. काठमाडौँ, नुवाकोट, धादिङ र सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका ९ वटा नगरपालिका र २ वटा गाउँपालिका (साविक २९ वटा गाविसका केही र पुरा गरी १४९ वडाहरू)
मुख्य जातजाती	तामाङ, ब्राह्मण, क्षेत्री र अन्य
जनसंख्या	१२,३५२ घरधुरी, ५६,४७४ जनसंख्या, (२७,७९७ महिला, २८,६७७ पुरुष) (शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय सर्वेक्षण, २०७३)
पेशा	कृषि, पशुपालन, दैनिक ज्यालादारी, पर्या पर्यटन
पर्यापर्यटन : मुख्य आकर्षण (निकुञ्ज क्षेत्र भित्र)	शिवपुरी : वागद्वार, सुन्दरीजल, विष्णुद्वार, मणिचुड, नागीगुम्बा, तारकेश्वर नागार्जुन : जमाचो, पचली भैरव, शान्ती गुफा, पाप पुण्य गुफा, लक्ष्मी गुफा

१.६ राष्ट्रिय निकुञ्जका मुख्य विशेषताहरू

- मध्यवर्तीका सम्पूर्ण र काठमाडौँ उपत्यकाका ५० प्रतिशतभन्दा बढी बासिन्दाका लागि शुद्ध खानेपानी आपूर्ति गर्नु, भूमिगत जलभण्डार, सिंचाई र जलविद्युत उत्पादनका लागि जल प्रवाह गर्नु ।
- काठमाडौँ उपत्यकामा उत्सर्जन हुने प्रदूषित वायुलाई कार्वन विच्छेदनका माध्यमबाट काठमाडौँको हावालाई स्वच्छ पार्ने र तापक्रमलाई सन्तुलित गर्ने ।
- पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीको उद्गमस्थल, वाग्मती, विष्णुमती नदीहरूको जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन ।
- मध्य पहाडी भू-भागको जैविक विविधताको संरक्षण ।
- उत्तर र दक्षिण जोड्ने महत्वपूर्ण जैविक मार्ग ।
- अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण समुदायले महत्वपूर्ण चरा र जैविक विविधता क्षेत्रको घोषणा गरिएको क्षेत्र ।
- नेपालको राजधानी काठमाडौँबाट नजिकै रहेको मुख्य पर्यटकीय गन्तव्यस्थल ।
- जैविक विविधता, धार्मिक एवं सांस्कृतिक अध्ययन अनुसन्धानको लागि उपयुक्त क्षेत्र ।
- विद्यार्थी र अनुसन्धानकर्ताका लागि अध्ययन केन्द्रको रूपमा रहेको छ ।

१.७ सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतिहरू

१.७.१ सवल पक्ष

- पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरूको जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन ।
- काठमाडौँ उपत्यकाका लागि पिउने पानी, सिंचाई र भूमिगत जलभण्डारको संचिती वृद्धि गर्नु ।
- काठमाडौँ उपत्यकामा श्रृजना भएको वायु प्रदुषणलाई सोसेर स्वच्छ, अक्सिजन, उत्सर्जन गर्नु र जल वाष्पकरणका माध्यमबाट काठमाडौँ उपत्यकाको तापक्रममा सन्तुलन कायम गर्नु ।
- यो निकुञ्ज काठमाडौँ उपत्यकाको जीवन हो ।
- मध्य-पहाडी क्षेत्रको जैविक विविधताको भण्डार
- नेपालको राजधानी काठमाडौँ नजिकैको राष्ट्रिय निकुञ्ज पैदल यात्रा, चरा, पुतली अवलोकन, योगध्यान, तथा प्रकृति मैत्री पर्यटन गन्तव्यस्थल ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र आर्थिक-सामाजिक अवस्था सुधार गर्न पर्यापर्यटनबाट यथोचित राजश्वको आमदानि ।
- स्थानीय समुदाय, सरोकारवाला, लगायत राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण साभेदार तथ्य सहयोगी संघ संस्था सँग सहकार्य गर्न सकिने ।
- निकुञ्जको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्ति र सुरक्षाका लागि नेपाली सेनाका दुई वटा गण तैनाथ रहनु ।

१.७.२ कमजोर पक्ष

- सीमाना पर्खाल मर्मत सम्भार नहुनु ।
- अपर्याप्त बजेट तथा स्रोतहरू ।
- जलवायू परिवर्तनका असर र समस्याग्रस्त वन्यजन्तुहरूको पर्याप्त अध्ययन अनुसन्धान नहुनु ।
- यातायात र सञ्चारको यथोचित सुविधा नहुनु ।
- अवैज्ञानिक र अव्यवस्थित जल उपयोग प्रणाली ।
- डढेलो नियन्त्रण व्यवस्थापन योजनाको अभाव ।

१.७.३ अवसरहरू

- जलाधार क्षेत्रमा वनस्पति ढकाई उल्लेख्य मात्रामा सुधार हुँदा जल-भण्डारण क्षमतामा वृद्धि भई खानेपानीको गुण र मात्रामा सुधार हुनु ।
- जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको सहभागिता वृद्धि ।
- वातावरणीय सन्तुलनका सूचक प्रजाति चितुवाको संख्या वृद्धि हुनु ।
- स्थानीय समुदायको सहभागितामा पर्यापर्यटनको विकासमा व्यापकता ल्याउन सकिने ।
- प्राज्ञिक निकाय र संरक्षण सहयोगीहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा अध्ययन अनुसन्धान गर्न सकिने ।
- वातावरणीय सेवा भुक्तानीको कार्यान्वयन, जल-उपयोग र पर्यापर्यटनबाट प्राप्त हुने राजश्वबाट निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने बजेटमा स्वनिर्भर हुन सकिने ।
- यसै निकुञ्जसँग मिल्दोजुल्दो प्रकृतिका संरक्षित क्षेत्रहरू व्यवस्थापनमा यसको व्यवस्थापनको प्रणालीलाई नमूना बनाउन सकिने (अध्ययन केन्द्र, उत्कृष्ट व्यवस्थापनको नमूना, समय सुहाउँदो व्यवस्थापन दक्षता र कला आदि) ।

१.७.४ चुनौतिहरू

- परम्परागत प्रयोग र अवैध व्यापारका लागि वन्यजन्तु र वनस्पतिको चोरी शिकार तथा कटानी फडानी ।
- प्राकृतिक कारणबाट घाँसे मैदानको क्षयीकरण र रुपान्तरण ।
- केन्द्रित पर्यापर्यटन/स्थान विशेषमा मात्र पर्यापर्यटनको विकास ।
- वन पैदावारका लागि स्थानीय बासिन्दाको निकुञ्ज माथि अत्यधिक निर्भरता ।
- बढ्दो मानव-वन्यजन्तु बीचको द्वन्द ।
- जलवायू परिवर्तनको जैविक विविधतामा अनिश्चित खालको प्रतिकूल प्रभाव ।
- नदी, पानीका स्रोत र सीमसार क्षेत्रमा फोहोर तथा प्रदुषण ।

- पानी र नदीजन्य स्रोतको अत्यधिक दोहन र नदीजन्य वन पैदावार व्यवस्थापनमा समस्या ।
- निकुञ्जको बीच भागमा चार वटा वस्ती मूलखर्क, ओखेनी, चिलाउने र कुनेगाँउ ।
- सुख्खा मौसममा सल्लाको वन क्षेत्रमा अत्यधिक वन डढेलोको जोखिम ।
- निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन गर्नका लागि अपर्याप्त बजेट ।
- निकुञ्ज र सुरक्षार्थ तैनाथ गणका ध्वस्त भएका भौतिक संरचना पुनर्निर्माणमा ढिलाई ।
- निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा अव्यवस्थित, अनधिकृत र अवैज्ञानिक सडक सञ्जालको बिकास हुनु ।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा भू-उपयोग प्रणालीमा द्रुत गतिमा परिवर्तन ।

२.१ वन तथा वनस्पति विविधता

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको भौगोलिक अवस्थिति, उचाई र जलवायुको विभिन्नताका कारण यहाँको वनस्पतिको विविधतामा प्रचुरता पाइन्छ। यो निकुञ्ज उपोष्ण र समशितोष्ण क्षेत्रमा अवस्थित रहेको पाइन्छ। यहाँ १४०२ प्रजातिका वनस्पति पाइन्छन्। करिब १२९ प्रजातिका च्याउ र २२ प्रकारका सुक्ष्म दुसीका प्रकारहरू अभिलेखिकरण गरिएका छन्। यहाँ १४०२ मध्ये १११४ फूल फूलने वनस्पतिहरू पाइन्छन् भने १६ प्रजातिका रैथाने वनस्पतिहरू पाइन्छन्। यो निकुञ्जमा चार किसिमका वनका प्रकारहरू छन्, जसमध्ये तल्लो मिश्रित चौडापाते वन, खोटे सल्लाको वन, खसु-फलाँटको वन र उपल्लो मिश्रित चौडापाते जंगल रहेका छन्। वनको किसिमहरूको विविधताका कारण यहाँ वनस्पति र जीवजन्तुको विविधता रहेको पाइन्छ। फलस्वरूप यहाँ खतरामा परेका र रैथाने प्रजातिका वन्यजन्तुका प्रकारहरूको प्रचुरता रहेको छ। यहाँको जंगलमा चिलाउने, कटुस, उत्तिस, खोटेसल्ला, खसु, फलाँट, बाँझ, गुराँसका प्रजातिहरूको प्रधानता रहेको

छ। यस निकुञ्ज क्षेत्रभित्र भिन्न प्रकारका विविधतापूर्ण एजथकष्यनचवउजष्य अवस्थाका कारण ५ प्रकारका पारिस्थिकीय प्रणाली र ४ प्रकारका वनका किसिमहरू पाइन्छन्। मध्यपहाडी क्षेत्रमा पाइने ५२ प्रकारका वन पारिस्थिकीय प्रणालीमध्ये यो निकुञ्जले ९.६ प्रतिशत अर्थात ५ वटा प्रकारको प्रतिनिधित्व गर्दछ। उपलब्ध पारिस्थिकीय प्रणालीहरूमध्ये क्रमशः कोलोनियन खसु-चौडापाते वन ३७६९ हेक्टर, त्यसपछि चिलाउने र खोटेसल्ला Mesohygraphytic २,५४५ हेक्टर र पहाडी खसु-बाँझ २,१९२ हेक्टर पाइन्छन्।

तालिका ४: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पारिस्थिकीय प्रणालीको विविधता

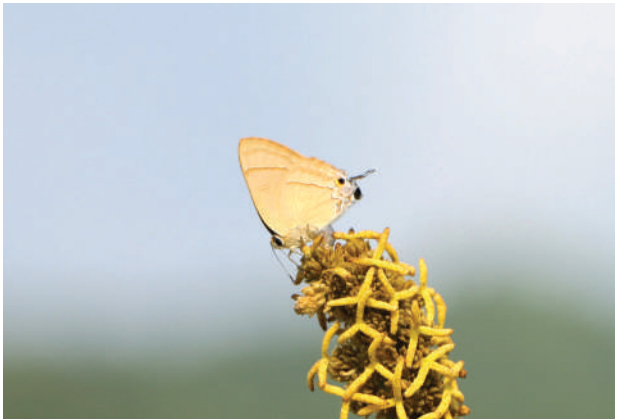
क्र.सं.	वर्गिकरण	संख्या
१	वनको प्रकार	४
२	पारिस्थिकीय प्रणालीका प्रकार	५
३	Physiographic क्षेत्रहरू	१
४	जलवायु क्षेत्र	२

तालिका ५: मध्य-पहाडी क्षेत्रको पारिस्थिकीय प्रणालीको शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जले प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र

क्र.सं.	पारिस्थिकीय प्रणाली	शि.ना.रा.नि.	नेपाल	प्रतिशत (शि.ना.रा.नि.)
१	पहाडी खसु	२१९२ हे.	६४९००० हे.	०.३
२	कोलोनियन खसु-मिश्रित चौडापाते वन	३७६९ हे.	५४२००० हे.	०.७
३	चिलाउने, कटुस Hygrophyte	२१२४३ हे.	५२३००० हे.	०.०५
४	चिलाउने-खोटेसल्ला Mesohygraphytic	२५४५ हे.	२२३००० हे.	१.१
५	खोटेसल्ला Xerophytic forest	३५२ हे.	१६०००० हे.	०.२

तालिका ६: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने महत्वपूर्ण वनस्पतिका प्रकारहरु

अवस्था	नेपालमा पाइने संख्या	शि.ना.रा.नि.मा पाइने संख्या	प्रतिशत शि.ना.रा.नि.
संकटमा परेका	२	१	५०
संवेदनशील	५	-	०
खतराको नजिक (समीप)	२	१	५०
संरक्षित (नेपाल सरकार)	१८	३	१६.७
साइटिस प्रथम	२	-	०
साइटिस द्वितीय	४५८	१२६	२७.५
साइटिस तृतीय	४	२	२५

Rapala manea
Photo by Manjit Bista

Tailed red forester (*Lethe sinorix*)
Photo by Manjit Bista

तालिका ७: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा वनस्पति र वन्यजन्तुको उचाई तथा बासस्थान अनुसारको विवरण

वनको प्रकार वा बासस्थान	उचाई (मि.)	वनस्पति	वन्यजन्तु
तल्लो मिश्रित चौडापाते वन	१०००-१५००	चिलाउने, कटुस, उत्तिस, कदम, पैयु	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, बाँदर, लंगुर, खरायो
खोटे सल्लाको वन	१०००-१६००	खोटे सल्ला, कटुस, काफल, सौर	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, बाँदर, लंगुर, खरायो
उपल्लोतटीय मिश्रित चौडापाते वन	१५००-२७००	फिरफिरे, मौवा, उत्तिस, सौर, सिरिस, लाकुरी, ओखर, वैस, खसु प्रजाति	घोरल, हिमाली कालो भालु, मलसाप्रो, जंगली बँदेल,
खसु-बाँझको जंगल	२३००-२७००	खसु, चाप, गुराँस	जंगली बँदेल, रतुवा मृग, दुमिस

२.२ वन्यजन्तु

२.२.१ स्तनधारी वन्यजन्तु

यो निकुञ्जमा संकटमा परेका र संकटमा नपरेका स्तनधारी वन्यजन्तु पाइन्छन् । यिनिहरु उपोष्ण क्षेत्रको १००० मिटर उचाई देखि समुद्र सतहबाट २७०० मिटरसम्मको उचाईको शितोष्ण वन क्षेत्रमा फैलिएका छन् । प्रत्यक्ष अवलोकन, अप्रत्यक्ष अवलोकन, अन्तर्वार्ता, अध्ययन प्रतिवेदन समेतका आधारमा ५२ प्रजातिका

स्तनधारी वन्यजन्तु अभिलेखिकरण गरिएका छन् । यस क्षेत्रमा अभिलेखिकरण गरिएका ५२ प्रजातिका स्तनधारी वन्यजन्तुमध्ये राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९ को अनुसूची १ मा सूचीकृत संरक्षित वन्यजन्तु ४ प्रजातीहरु, आयूसिएनको रेड डाटा बुकमा सूचीकृत ८ प्रजातिहरु, १२ प्रजातिका साइटिसको अनुसूचीमा सूचीकृत -अनुसूची-१ मा ८ र अनुसूची २ मा ४ वन्यजन्तुहरु यस निकुञ्जमा पाइन्छन् । यस निकुञ्जमा पाइने स्तनधारी वन्यजन्तुहरुको संक्षिप्त विवरण निम्न बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८: शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने मुख्य स्तनधारी वन्यजन्तुहरुको सूची

क्र.सं.	नेपाली नाम	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	ऐनद्वारा संरक्षित	आईयूसिएन	साइटिस
१.	जरायो	Samber Deer	<i>Rusa unicolor</i>		VU	
२.	थार	Himalayan Serow	<i>Capricornis thar</i>		NT	I
३.	हिमाली घोरल	Himalayan Ghoral	<i>Naemorhedus goral</i>		VU	I
४.	चितुवा	Common Leopard	<i>Panthera pardus</i>		VU	I
५.	ध्वाँसे चितुवा	Clouded Leopard	<i>Neofelis nebulosa</i>	P	VU	I
६.	जंगली विरालो	Jungle Cat	<i>Felis chaus</i>		LC	II
७.	चरी बाघ	Leopard Cat	<i>Prionailurus bengalensis</i>	P	LC	II
८.	हिमाली कालो भालु	Himalayan Black Bear	<i>Ursus thibetanus</i>		VU	I
९.	आसामी (पहरे) बाँदर	Assam Macaque	<i>Macaca assamensis</i>	P	NT	II
१०.	लंगुर	Nepal Grey Langur	<i>Semnopithecus schistoceus</i>		LC	I
११.	रातो बाँदर	Rhesus Macaque	<i>Macaca mulata</i>		LC	II
१२.	सालक	Chinese Pangolin	<i>Manis pentadactyla</i>	P	CR	I

संकेत :

P: Protected (संरक्षित),

VU : Vulnerable (जोखिममा),

E: Endangered (खतरामा),

NT: Near Threatened (खतरा नजिक),

LC : Least Concern (कम खतरा मुक्त),

CR: Critically Endangered (गम्भिर खतरामा),

साइटिस अनुसूची १ : अनुसूची १ मा लोप हुने स्थितिमा पुगेका प्रजाति समावेश छन् । व्यापारको कारणले ती प्रजाति अझै खतरामा पर्ने र लोप हुन सक्ने हुँदा तिनको व्यापार एवं ओसार पसारलाई नियन्त्रण गरिएको छ । तथापि अनुसन्धान, शैक्षिक प्रयोजन वा चिडियाखानामा राख्ने प्रयोजनको लागि यो अनुसूचीमा सूचीकृत रहेको वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको सम्बन्धित देशका व्यवस्थापन र वैज्ञानिक निकायको सिफारिसको आधारमा ओसार पसार गर्न पाईन्छ । विना ईजाजत ती वनस्पति र वन्यजन्तु वा तिनको आखेटोपहार निकासी पैठारी गर्न पाईदैन । यो अनुसूचीमा परेको प्रजाति निकासी गर्ने ईजाजत पत्र लिनुभन्दा पहिला पैठारी गर्ने मुलुकले पैठारी पत्र र ईजाजत पत्र पनि दिएको हुनु पर्दछ । निकासी र पैठारी ईजाजत दिनुभन्दा अगाडि नै सम्बन्धित वैज्ञानिक निकायहरुले सो कार्यबाट उक्त प्रजातिको अस्तित्वमा हानी पुग्दैन साथै पैठारीकर्ता त्यसको हेरचाह गर्न सक्षम छ भन्ने कुरामा सन्तुष्ट भएको हुनु पर्दछ ।

साइटिस अनुसूची २ : अनुसूची २ मा लोप हुने स्थितिमा पुगी नसकेको तर तिनको व्यापारलाई समयमा नियमन र नियन्त्रण नगर्दा निकट भविष्यमा लोप हुन सक्ने अवस्थामा रहेका प्रजातिलाई यस अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ । यस अनुसूचीमा समावेश भएका प्रजातिको निकासी गर्दा सम्बन्धित पक्ष राष्ट्रको वैज्ञानिक निकायले त्यस्ता प्रजातिको निकासीबाट अस्तित्वमा खतरा छैन भन्ने कुरा सुनिश्चित भएपछि मात्र व्यवस्थापन निकायले निकासी ईजाजत दिन सक्दछ । तर यस अनुसूचीमा सूचीकृत प्रजातिको हकमा कुनै पक्ष राष्ट्रको कानूनले पैठारी ईजाजत पत्र अग्रिमरूपमा लिनु पर्ने व्यवस्था गरेको अवस्थामा बाहेक पैठारी ईजाजत लिनु पर्ने बाध्यता भने रहदैन ।

२.२.२ पंक्षी

नेपालमा रहेका विभिन्न “महत्वपूर्ण चरा क्षेत्र” (क्षुद्रचतबलत दृष्यम ब्यभव (IBA) हरु मध्ये यस निकुञ्ज पनि एक हो । निकुञ्ज क्षेत्रमा ११७ प्रजातिका बसाइसराई गरी आउने चरा समेत ३४८ भन्दा बढी प्रकारका चराका प्रजातिहरू पाइन्छन् । निकुञ्जमा अभिलेखिकरण गरिएको चराका प्रजातिहरू मध्ये १२० प्रकारका सिमसार क्षेत्रमा आश्रित, ८० प्रजातिका जाडोको मौसममा बसाइसराई गरी आउने आगन्तुक, ६ प्रकारका मनसुनमा बसाइसराई आउने, २८ प्रकारका आवासिय प्रकारका र ६ प्रकारका फिरन्ते चराका प्रजातिहरू पाइन्छन् । यस क्षेत्रमा सामान्यत पाइने पंक्षीका प्रजातिहरूमा हिमाली गिद्ध, चल्लाचोर भुइँचील, वन वाज, शिक्रा, श्येनवाज, द्रोणक चील, गोमायु महाचील, गोकले, लामापुच्छे, कालिज, कोइली, चुरेली, गौथली, जलखञ्जरी, खोलेधोविनी, तोरी गाडा, भ्याकुर फिस्टा, मुसालिडे डिकुरे भ्याकुर र नेपालमा मात्र पाइने रैथाने चराको प्रजाती काडे भ्याकुर (Spiny babbler) पनि यस निकुञ्जमा पाइन्छन् ।

२.२.३ उभयचर र सरिसृप

दूर्लभ र संकटापन्न सरिसृप र उभयचर प्रजातिको लागि शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र उत्तम बासस्थान हो । उपोष्ण र शितोष्ण क्षेत्रको विशेषताहरूको प्रतिनिधित्व गर्ने यो क्षेत्र वन्यजन्तुको सरिसृप र उभयचरहरूको प्रचुरता रहको छ । यस निकुञ्जमा ९ प्रजातीका उभयचर र २० प्रजातीका सरिसृप पाइन्छन् । राजगोमन (King Cobra) यस निकुञ्जमा पाइने मुख्य सरिसृप हो । सरीसृप र उभयचरको बारेमा विस्तृत अध्ययन अनुसन्धान हुन नसके पनि भ्यागुते सर्प (Himalayan pit

viper), धामन, पानीसाँप, चिचिन्डे लगायतका सर्पहरू तथा हरियो छेपारो, छिपकली जस्ता सरीसृप समेत यहाँ पाइन्छ । पाहा, भ्यागुता, खस्रे भ्यागुताहरू यहाँ पाइने मुख्य उभयचरहरू हुन् ।

२.२.४ पुतली र किराहरू

परागसेचनमा मुख्य भूमिका खेल्ने पुतलीहरूको मानिस, जैविक विविधता र पारिस्थिकीय प्रणालीमा महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । बासस्थान विज्ञहरूको मत रहेको छ की वातावरणमा हुने परिवर्तनबाट पुतली र मोथहरूको संख्या घट्नुको मुख्य कारण बासस्थान विनाश नै हो । भू-उपयोग प्रणाली जस्तै भौतिक पूर्वाधारको निर्माण र जलवायु परिवर्तनको कारण प्रतिकूल प्रभाव परेको छ । नेपालमा ६६० प्रजातिका पुतलीहरू पाइन्छन्, जुन विश्वमा पाइने पुतलीका प्रजातिको ३.३ प्रतिशत हो । ३६० भन्दा बढी प्रजातिका पुतलीहरू काठमाडौँ उपत्यका र वरपरका क्षेत्रमा अभिलेख गरिएको छ (खनाल र स्मिथ, २०५६) । शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज एउटा सम्भावित क्षेत्र हो जहाँ पुतलीहरूको उचाईका आधारमा वितरण रहेको पाइन्छ । विगतमा गरिएको अध्ययनमा १०८ प्रजातिका पुतलीहरू अभिलेख गरिएको भएतापनि १२४ प्रजातिका पुतलीहरू पनि अभिलेखिकरण गरिएको छ । दूर्लभ र संकटापन्न प्रजातिको Papilio Krishna (Papilionidae), आयुसिएनको रातो सूचीमा सूचीकृत यो प्रजाति २१२० मिटर उचाईमा पाइन्छ । उचाईका आधारमा पुतलीको वितरण ४१ प्रजातिहरू १४०० मिटरको क्षेत्रमा, ४४ प्रजातिहरू १९०० मिटर उचाई, १७ प्रजातिहरू २४०० मिटर ६ प्रजातिहरू २७०० मिटर गरी कुल १०८ प्रजातिहरू पाइन्छन् ।

तालिका ९: सरिसृप र उभयचरहरूको सूची

क्र.सं.	नेपाली नाम	अङ्ग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	आईयूसिएन	साइटस
१	भ्यागुता	Indian Bullfrog	<i>Hoplobatrachus tigerinus</i>		II
२	सर्प	Rat Snake	<i>Ptyas mucosuss</i>		II
३	राजगोमन	King Cobra	<i>Ophiophagus hanna</i>		II
४		Himalayan Trinket	<i>Orthriophis hodgsoni Günther, 1860</i>	Not yet assessed	
५		Mountain keelback	<i>Opisthotropis spenceri</i>	Not yet assessed	
६		Tawny cat snake	<i>Boiga stoliczkae</i>	LC	
७		Mountain pit viper	<i>Ovophis monticola</i>	LC	
८		False Cobra	<i>Malpolon moilensis</i>	LC	
९		Black banded trinket	<i>Oreocryptophis porphyraceus</i>	LC	

तालिका १०: शिवपुरी जंगलमा पुतलीका प्रजातिहरूको विविधता, वितरण र अवस्था

उचाई मिटर	कुल प्रजातिका संख्या	दुर्लभ प्रजातिको संख्या/सामान्य प्रजाति
१५००	२१	१०/२
१९००	२०	१२/३
१९००	२४	९/२
२४००	१७	३/३
२७००	६	२/०
२७००	६	२/०

२.२.५ माछा

धाप ड्याममा रहेको पोखरी र त्यसको तल्लो तटीय खोलामा एउटा प्रजाति मात्र पाईन्छ जुन सबै प्रकारका प्राकृतिक पानीका स्रोतमा नेपालभरि नै पाईने प्रजाति हो “द क्रिक लोच” (Schistura beavain) । यो प्रजाति कम महत्वको र आयूसिएनको कम सरोकारको प्रजातिमा सूचीकृत गरिएको छ । नागमती खोलामा असला माछाको एउटा प्रजातिको धेरै संख्यामा पाईएको छ ।

२.३ जलस्रोत

धार्मिक क्षेत्र, जल श्रोतका मुहान र जैविक विविधता संरक्षणका दृष्टिकोणले काठमाडौं उपत्यकाको उत्तरतर्फ रहेको शिवपुरी र पश्चिम तर्फ रहेको नागार्जुन महत्वपूर्ण पहाडहरूका रूपमा रहेका छन् । शिवपुरीको पानीमुहान (मुहान पोखरी) क्षेत्रबाट वि.सं. १९५० देखि नै काठमाण्डौ शहरमा योजनाबद्ध रूपमा पुर्वाधार विकास गरि खानेपानी आपूर्ति हुने गरेको छ । शिवपुरी जलाधार क्षेत्र संरक्षणको लागि वि.सं. २०३२/ ३३ देखि विश्व खाद्य तथा कृषि कार्यक्रम (FAO) को सहयोगमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको थियो ।

निकुञ्ज कार्यालय मार्फत निकुञ्ज भित्रका वस्ती तथा जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्य वि.सं २०४७ साल सम्म रहेकोमा बदलिंदो राजनैतिक प्रक्रियाले यो क्रम रोकिएकाले

मुखर्क, ओखेनी, चिलाउने र कुने गाँउ निकुञ्ज भित्र रहेका छन् । यसका साथै जलाधार क्षेत्र आसपासको करिब ४,००० रोपनी (२०० हेक्टर) निजी जमिन अधिग्रहण गरी वृक्षारोपण गरिएको थियो । यस क्षेत्रबाट काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, विभिन्न खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिले खानेपानी वितरणको लागि र केहि संघ संस्था, तथा व्यक्तिहरूले समेत निजि प्रयोगकोलागि पानी संकलन गर्ने गरेका छन् ।

२.४ साँस्कृतिक सम्पदा/विविधता

शिवपुरी पहाडको चुचुरो र नागार्जुन पहाडको चुचुरो हिन्दु र बौद्ध धर्मावलम्बीका लागि पवित्र तीर्थस्थलहरू हुन् । शिवपुरीमा भगवान शिव र नागार्जुनमा भगवान गौतम बुद्धको तपो भूमि हो । पवित्र वाग्मती र विष्णुमती नदीहरूको उद्गमस्थल शिवपुरी पहाडको पूर्व र दक्षिण मोहडा रहेको छन् । जमाचो, पचली भैरव, विच गुफा, लक्ष्मी गुफा, पाप पुण्य गुफा, नाँच भैरव मन्दीर, बुद्धगुफा आदि नागार्जुन तर्फका प्रसिद्ध धार्मिकस्थल हुन भने वाग्द्वार, विष्णुद्वार, सुन्दरीमाई, कागेश्वरी, मणिचुड, तारकेश्वर र नागीगुम्बा शिवपुरीतर्फका प्रख्यात धार्मिक तीर्थस्थलहरू हुन् ।

बाघद्वार

आर्थिक वर्ष २०७८/०८० मा सञ्चालित वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण

३

यस निकुञ्जमा सञ्चालित राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना तर्फको पूँजीगत र चालु खर्च अन्तर्गत सम्पन्न भएका कार्यक्रमहरू निम्नानुसार रहेको छ । वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन अनुसूची ३ मा दिइएको छ ।

तालिका ११: कार्यक्रम तर्फको संक्षिप्त विवरण

आयोजना	विनियोजित बजेट (रु. हजारमा)			खर्च (रु. हजारमा)			वित्तीय प्रगति प्रतिशत			भौतिक प्रगति प्रतिशत
	चालु	पूँजीगत	जम्मा	चालु	पूँजीगत	जम्मा	चालु	पूँजीगत	जम्मा	
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	१०.४१	४२०.०३	४३०.४४	१०.२४	३२७.२४	३३७.४८	९८.३७	७७.९१	७८.४०	९७.०४
प्रशासनिक खर्च	६९८.९८	०.००	६९८.९८	६७९.७३	०.००	६७९.७३	९७.२५	०.००	९७.२५	१००.००
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	७७.९०	०.००	७७.९०	७७.५५	०.००	७७.५५	९९.५६	०.००	९९.५६	९९.८६
जम्मा	७८७.२९	४२०.०३	१२०७.३२	७६७.५२	३२७.२४	१०९४.७६	२९५.१७	७७.९१	९१.७४	२९६.९०

३.१ भौतिक पूर्वाधार निर्माण/मर्मत सुधार कार्य

कार्यालय/पोष्ट भवन निर्माण/मर्मत

यस निकुञ्जको सुन्दरीजल सेक्टर अन्तर्गत नयाँपाटीमा पोष्ट भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ । त्यसैगरी मुट्खु, सिहा पानीमुहान समेत पोष्टभवन मर्मत सुधारको कार्य सम्पन्न भएको छ । यस निकुञ्जको मुख्य कार्यालयमा बिगतको आर्थिक वर्षमा पूरा हुन नसकेको पर्यटक सूचना केन्द्रको भवन यस आ.व.मा पूरा भएको छ । साथै पानीमुहानमा रहेको २०७२ सालको भूकम्पमा परि जीर्ण अवस्थामा रहेको भवनको

माथिल्लो तल्ला हटाई तल्लो तल्ला मर्मत सुधार कार्य सम्पन्न भएको छ ।

बाटो, वन पथ तथा फायरलाईन निर्माण तथा मर्मत सुधार

यस आ.व.मा जम्मा १२.५ कि.मि वन पथ मर्मत सुधार, ७ कि.मि. पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्तरोन्नती, १० कि.मि. गोरेटो बाटो मर्मत, ३ कि.मो वन पथ ग्राभेलिड र ५ कि.मि. डढेलो नियन्त्रणका लागि अग्नीरेखा निर्माणको कार्य सम्पन्न भएको छ ।

पोष्ट भवन निर्माण (नयाँपाटी)

अधुरो भवन निर्माण (पानीमुहान)

जीर्ण अवस्थामा रहेको भवनको माथिल्लो तल्ला हटाई तल्लो तल्ला मर्मत सुधार (पानीमुहान)

पोष्ट भवन मर्मत (ककनी)

अग्निरेखा निर्माण

वन पथ ग्राभेलिड तथा मर्मत

खानेपानी निर्माण तथा मर्मत सम्भार

यस निकुञ्जको ढकालचौर सेक्टर र सुन्दरीजल सेक्टर गरी दुई ठाउँमा खानेपानी मर्मत सम्भारको कार्य पूरा भएको छ । यस निकुञ्जको ककनी र नयाँपाटीमा खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापनको कार्य पूरा भएको छ । यी कार्यहरूले कर्मचारी, आगन्तुक र पर्यटकहरूलाई खानेपानी आपूर्ति कार्यमा सहजता भएको छ ।

खानेपानी निर्माण (पानीमुहान)

वन्यजन्तुको लागि पानी पोखरी निर्माण (ऐनडाँडा)

शौचालय निर्माण तथा मर्मत

मानिसको जिवनको स्वास्थ्यको सुचकको रूपमा रहेका शौचालय व्यवस्थापन नभएमा दुर्गन्ध फैलने, रोग लाग्न सक्ने तथा अन्य वातावरणमा समेत असर पर्ने भएकाले शौचालयहरूको नियमित मर्मत संभार हुन आवश्यक रहेको विषयलाई गम्भिरता पूर्वक लिई निकुञ्जको तीन वटा स्थानमा सार्वजनिक शौचालय मर्मत र पानीमुहानमा शौचालय निर्माणको कार्य यस आर्थिक वर्षमा सम्पन्न भएको छ ।

मेषजाली सहितको तारवार निर्माण

मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण कार्यको लागि तीन किलोमिटर क्षेत्रमा मेषजाली सहित तारवार निर्माण कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत चार वटा उपभोक्ता समिति अन्तर्गत अत्यावश्यक स्थानमा निर्माण कार्य भएको छ । यो कार्य मार्फत मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण हुने लक्ष्य लिएको छ ।

शौचालय निर्माण (पानी मुहान)

मेषजाली सहित तारवार निर्माण

मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण सचेतना गोष्ठी

गेमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजगी तालिम

मानव-वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण सचेतना गोष्ठी

निकुञ्जको आसपास मध्यवर्ती क्षेत्रमा वसोवास गर्ने मानिसहरू अरु स्थानको तुलनामा बढी मानव र वन्यजन्तु विचमा हुने द्वन्द हुने गरेको पाईन्छ । मानिसहरूले आफ्नो दैनिकी आवश्यकता पूरा गर्न वन जंगलमा सहारा लिइरहेको हुन्छन भने वन क्षेत्रमा वस्ने जिवजन्तुहरू पनि आफ्नो वासस्थानमा रहेको सिमित श्रोत तथा साधनहरूमाथी आत्मनिर्भर हुनु पर्ने हुन्छ । जब सिमित श्रोत तथा साधन मार्फत मानव र वन्यजन्तुहरूले आ-आफना आवश्यकता पूरा गर्नकालागि उपभोग गर्न तल्लीन हुदाँ मानव वन्यजन्तु विच द्वन्द हुने गरेको पाईन्छ । द्वन्दका कारण निकुञ्ज प्रशासन तथा स्थानीयहरू विच उत्पन्न हुन सक्ने तनावले जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षणमा नकारात्मक असर पर्न सक्ने भएकाले सोको थप बढुवा हुन नदिन तथा न्यूनीकरण गर्न सरोकारवालाहरू विच मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण सचेतना गोष्ठी सम्पन्न भयो ।

३.२ तालिम/गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया

गेमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजगी तालिम

यस निकुञ्जको सुरक्षार्थ खटिएका भवानी दल गण र कालीध्वज गणका ९० जना भन्दा बढी सुरक्षाकर्मी तथा कर्मचारीहरूलाई जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी गरिने विविध कार्यहरूबारे जानकारी तथा चुस्तदुरुस्त रूपमा फिल्ड स्तरमा काम गर्न सहज होस भन्ने उद्देश्यले ३ दिन तालिम प्रदान गरिएको थियो । विशेषत उक्त तालिममा ऐन नियम, जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी गरिने विभिन्न कृयाकलाप सम्बन्धमा जानकारी गराइएको थियो । उक्त तालिममा चार वटा सेसन थिए ।

तालिका १२: गेमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजगी तालिमको सेसन प्लान

गेमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजगी तालिमको सेसन प्लान			
प्रथम सेसन	दोस्रो सेसन	तेस्रो सेसन	चौथो सेसन
राष्ट्रिय निकुञ्ज र संरक्षित क्षेत्र सम्बन्धि जानकारी	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमाबारे जानकारी र यस निकुञ्जमा हुने गरेको कामहरू	निकुञ्जसंग सम्बन्धित ऐन नियम र कानूनहरू र नेपालमा चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार हुने वन्यजन्तुहरू	निकुञ्जमा गर्न निषेध गरिएका कार्यहरू, संरक्षित क्षेत्रभित्र लैजान निषेधित वस्तुहरू, संरक्षित क्षेत्रको सुरक्षार्थ खटिएका नेपाली सेनाले निकुञ्ज/आरक्ष प्रशासनलाई दिनु पर्ने जानकारी, निकुञ्ज/आरक्ष प्रशासनले संरक्षित क्षेत्रको सुरक्षार्थ खटिएका नेपाली सेनालाई दिनुपर्ने जानकारी र संरक्षित क्षेत्रको सुरक्षार्थ खटिएको नेपाली सेनाको अपरेशनल निर्देशन

खानेपानी मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन

यो निकुञ्जबाट मध्यवर्ती क्षेत्र तथा काठमाडौं उपत्यका क्षेत्रका मानिसहरूले नियमित रूपमा खानेपानीको प्रयोग गरिरहेको परिवेशमा पानीमुहानको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्नु यस कार्यालयको प्रमुख लक्ष्य रहेको छ । यस कार्य अन्तर्गत ककनी र नयाँ पाटीमा छ ।

वन्यजन्तुको लागि पानी पोखरी निर्माण (ककनी)

संरक्षण सम्बन्धी सामग्री उत्पादन तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन

यस कार्यक्रम अन्तर्गत १,००० प्रति वन वातावरण संरक्षण सम्बन्धि डायरी, १००० प्रति शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६ तथा गत आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक कार्यक्रममा समावेश भएका सम्पूर्ण गतिविधी समेटिएको निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको वार्षिक प्रतिवेदन १०० थान प्रकाशन तथा वितरण भयो ।

३.३. पर्या-पर्यटन कार्यक्रम

वनपथ ग्राभेलिङ तथा मर्मत सुधार

यस निकुञ्जको विभिन्न स्थानमा रहेको वनपथ सडक खण्ड मा ३ कि.मि ग्राभेलिङ गर्ने कार्य र १० कि.मि पर्यटक पदमार्ग

निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको थियो । वनपथ मर्मत तथा ग्राभेलको कार्य पश्चात् निकुञ्ज क्षेत्रमा गस्ती कार्यमा सहजता, डढेलो लाग्न नदिन अग्नी नियन्त्रण रेखाको रूपमा तथा पर्यटक आवतजावत गर्न सहज भएको थियो ।

पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्तरोन्नती

पानीमुहान क्षेत्र पर्यटकहरूको मुख्य गन्तव्य स्थलमध्ये एक रहेकाले यस कार्य अन्तर्गत ककनी देखि गुर्जेभञ्ज्याङमा रहेको करिव ४ कि.मि. जिर्ण पर्यटक पदमार्गमा मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नतीको कार्य गरिएको थियो ।

खानेपानी मुहान संरक्षण (ककनी)

साईनबोर्ड / सुचनाबोर्ड मर्मत

निकुञ्जको वारेमा जानकारीमुलक सुचनाको साथै पर्यटकहरूले प्रयोग गर्ने निकुञ्जको विविध पदमार्गहरू तथा अन्य बाटोको वारेमा जानकारी तथा सुचना सम्प्रेषण भई पर्यटकहरूलाई निकुञ्ज क्षेत्रमा अवलोकन भ्रमण कार्य गर्न सहज हुने उद्देश्यले निकुञ्जको विभिन्न स्थानमा मर्मत तथा जडान गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्तोरन्नती

साईनबोर्ड / सुचनाबोर्ड मर्मत

कल्भर्ट निर्माण

गोलघर निर्माण

प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण तथा पर्यटकीय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन

फाहोर मैला व्यवस्थापन भावि दिनमा थप चुनौति पूर्ण रूपमा देखिन सक्ने सम्भावना रहेकाले प्लाष्टिक सामग्री नियन्त्रण कार्यको लागि पर्यटक प्रवेश गर्ने प्रवेशद्वारमा नियमित रूपमा चेकजाँचको साथै पर्यटकले आफू सँग लाने प्लाष्टिक सहितको सामानहरू अनिवार्य रूपमा फिर्ता ल्याउनु पर्ने र प्रवेशद्वारहरूमा डस्टबिनको व्यवस्थापन गरिएको थियो भने जनचेतना अभिवृद्धी कार्यको लागि प्रवेशद्वारहरूमा प्लाष्टिक सामग्री रोकथाम र

नियन्त्रणको लागि सुचना मुलक सामग्री राखिएको थियो । त्यस्तै पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यको लागि पाक्षिक रूपमा यस निकुञ्जको नागार्जुन, ढकालचौर, पानीमुहान, सुन्दरीजल क्षेत्रहरूमा निकुञ्ज कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी सहितको टोली खटिई पर्यटकहरूबाट फालिएका फोहोरजन्य वस्तुहरू सँकलन गरि ल्याएने कार्य भएको थियो । यस आर्थिक वर्षमा करिव १००० बोरा फोहोर संकलन गरी व्यवस्थापन भएको थियो ।

३.४ चोरी शिकार नियन्त्रण कार्य

निकुञ्ज संरक्षण र सुरक्षा प्रबन्ध

वन्यजन्तुको चोरी शिकार, अतिक्रमण, वन पैदावारको चोरी निकाशी लगायतका अवैध कृयाकलापहरु यस शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको जैविक विविधता संरक्षण कार्यमा प्रमुख चुनौतीको रूपमा रहेको छ। यस निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि शिवपुरी क्षेत्र र नागार्जुन क्षेत्रमा २ वटा नेपाली सेनाको गणहरु तैनाथ रहेका थिए। शिवपुरी तर्फ दि फेमस महिन्द्र दल गण अन्तर्गत ११ वटा सुरक्षा पोष्ट र नागार्जुन तर्फ शमशेर दल गण अन्तर्गत १० वटा सुरक्षा पोष्टहरु तैनाथ रहेका थिए। २०७८ चैत्र महिनाबाट शिवपुरी तर्फ श्री भवानी दल गण र नागार्जुन तर्फ श्री कालीध्वज गण तैनाथ भएको छ।

निकुञ्ज तर्फ ११६ जनाको दरबन्दी रहेकोमा निकुञ्ज कार्यालय, ३ वटा सेक्टर कार्यालय, ४ वटा रेञ्जपोष्ट र ११ वटा पोष्ट गरी १९ स्थानमा कार्यरत रहेका छन्। जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि नियमित रूपमा गस्ती कार्य, छोटो तथा लामो दुरीको गस्ती, आकस्मिक गस्ती, रियल टाइम आधारित स्मार्ट पेट्रोलिङ गस्ती, वन्यजन्तु उद्धार, अतिक्रमण नियन्त्रण लगायतका कार्यहरु भईरहेका छन्। २०७८ चैत्र सम्म यस निकुञ्ज सुरक्षार्थ श्री दि फेमस महिन्द्र दल गण र श्री शमशेर दल गण सँग र त्यस पश्चात श्री भवानी दल गण र नागार्जुन तर्फ श्री कालीध्वज गणसंग नियमित रूपमा समन्वय बैठक बसी जैविक विविधता संरक्षण कार्यको लागि गस्ती लगायत संरक्षण सम्बन्धि अन्य समसामायिक विषयवस्तुहरुमा छलफल गरी दैनिक रूपमा गरिने गस्ती लगायत संरक्षण सम्बन्धि रणनीति तयार गरी चोरी शिकार नियन्त्रण तथा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरु भईरहेको छ।

तालिका १३: निकुञ्ज तथा सेनाका सुरक्षा पोष्टहरुको विवरण

शिवपुरी तर्फ :				
क्र.सं.	स्थान	निकुञ्ज कार्यालय तर्फ	नेपाली सेना तर्फ	पोष्टहरुको विवरण
१	पानीमुहान	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	गुल्म	संयुक्त
२	सुन्दरीजल	सुन्दरीजल सेक्टर	गुल्म	संयुक्त
३	महाँकाल	महाँकाल प्रवेशद्वार		
४	मुलखर्क	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
५	कुईकेल	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
६	मणिचुड	मणिचुड पोष्ट	नभएको	एकल

शिवपुरी तर्फ :				
क्र.सं.	स्थान	निकुञ्ज कार्यालय तर्फ	नेपाली सेना तर्फ	पोष्टहरुको विवरण
७	भुले	भुले पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
८	चिसापानी	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
९	च गाउँ	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१०	सिक्रे	सिक्रे पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
११	गुर्जे	ढकालचौर सेक्टर	गुल्म	संयुक्त
१२	टोखा	टोखा पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
१३	पानीमुहान	पानीमुहान रेञ्ज पोष्ट	गुल्म	
१४	तारेभिर	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१५	नयाँपाटी	नयाँपाटी पोष्ट	नभएको	एकल
१६	गोदावारी	मृग अनुसन्धान केन्द्र	नभएको	एकल
नागार्जुन तर्फ :				
१	नागार्जुन	नागार्जुन सेक्टर	हेड गण	संयुक्त
२	रानीवन	रानीवन पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
३	रातामाटे	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
४	ईचडगु	ईचडगु रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
५	बतासे	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
६	ऐनडाँडा	ऐनडाँडा पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
७	सोनागाउँ	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
८	मुड्खु	मुड्खु पोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
९	बैखु	नभएको	सुरक्षा पोष्ट	एकल
१०	ककनी	ककनी रेञ्जपोष्ट	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त
११	पाँचमाने	पाँचमाने पोष्ट (अस्थायी पोष्ट)	सुरक्षा पोष्ट	संयुक्त

वन्यजन्तुको उद्धार तथा मृत्यु

तालिका १४: आ. व. २०७९/०८०मा उद्धार तथा मृत्यु भएको वन्यजन्तुको विवरण

क्र.सं.	वन्यजन्तु मृत्युको विवरण			घाइते वन्यजन्तु उद्धार तथा पुनर्स्थापना विवातन		
	प्रजाति	मृत्यु संख्या	कारण	प्रजाति	घाइते संख्या	कैफियत
१	चितुवा	२	प्राकृतिक	राज गोमन	४	जंगलमा लागि छोडेको
२	बँदेल	२	प्राकृतिक	रतुवा	२	सदर चिडियाखानामा पठाइएको
३	रतुवा	२	प्राकृतिक	कछुवा	१	पानीमुहानमा रहेको
४	रतुवा	१	कारण नखुलेको	निर बिरालो	१	जंगलमा लागि छोडेको
५	निर बिरालो	२	कुकुरले मारेको	Himalayan trinket	३	उद्धार गरेको
६	निर बिरालो	१	प्राकृतिक	कालो भालु	१	जंगलमा लागि छोडेको

वन्यजन्तु उद्धार

तालिका १५: आ. व. २०७९/०८० को मुद्दाको विवरण

क्रसं	दर्ता मिति	मुद्दा	जाहेरवाला	प्रतिवादी	पक्राउ संख्या	कैफियत
१	२०७९।२।१६	मध्यवर्ती वन क्षेत्रमा अवैध रुपमा बाटो निर्माण गरेको	रेन्जर लक्ष्मी राई	जिल्ला काठमाण्डौं कागेश्वरी मनहरा न पा १ बस्ने सानुभाई अधिकारी समेत ११ जना	३	११ जना प्रतिवादीहरू धरौटी रकम तिरेर तोरेखमा रहेको
२	२०७९।३।२७	वन क्षेत्रको जग्गा डोजर लगाई कब्जा गरेको	स.स.अ. केदारनाथ कट्टेल	जिल्ला काठमाण्डौं तारकेश्वर न.पा. ९ मनमैजु बस्ने हरि बहादुर क्षेत्री समेत ५ जना	१	५ जना प्रतिवादीहरू धरौटी रकम जम्मा गरि तोरेखमा रहेको
३	२०७९।४।१	मापदण्डको पालना नगरी अवैध रुपमा खनी संचालन गरेको	रेन्जर सुदिप राज अधिकारी	जिल्ला मोरङ रतुवामाई १० स्थायी ठगाना भई ललितपुर झमिसखेल -३ बस्ने बर्ष ४६ को घनेन्द्र कार्की समेत ३ जना	१	मिति २०७९।१२।०३ मा फेसला भैसकेको
४	२०७९।९।११	अवैध रुपमा निकुञ्ज क्षेत्रमा डोजर लगाई बाटो खनको ।	रेन्जर नारायण प्रसाद देवकोटा	जिल्ला नुवाकोट शिवपुरी गा पा २ बस्ने बर्ष २३ को प्रेम बहादुर तामाङ सहित ७ जना	३	५ जना प्रतिवादीहरू धरौटी रकम जम्मा गरि तोरेखमा रहेको २ जना फरार
५	२०७९।९।२४	निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको सावजनिक जग्गामा खनि हानी नोकसानि गरेको	रेन्जर लक्ष्मी राई	जिल्ला रामेछाप साबिक गुम्देल गा बि स वडा नं २ घर भई हाल गोकर्णेश्वर नगरपालिका वड नं ८ बसिगाउँ काठमाण्डौं बस्ने कुडा तेन्जिङ शेर्पा सहित १० जना	२	१० जना प्रतिवादीहरू धरौटी रकम जम्मा गरि तोरेखमा रहेको
६	२०७९।११।२१	मध्यवर्ती क्षेत्रको घट्टेखोलास्थित सावजनिक क्षेत्रमा डोजर लगाई ढुङ्गा उत्खनन् गरेको	स सं अ रबिन चौधरी	जिल्ला धादिङ धुनिवेशी नगरपालिका १ बस्ने बर्ष २८ को बुद्धिमान तामाङ समेत ६ जना	२	६ जना प्रतिवादीहरू धरौटी रकम जम्मा गरि तोरेखमा रहेको
७	२०८०।२।१७	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने पत्ती जग्गामा प्रकृया नपुर्याई डोजर लगाएको र रुखहरु कटान गरिएको ।	रा नि तथा व ज सं विभागको उजुरी सहित प्राप्त पत्र र छानबिन समिति	जिल्ला काठमाण्डौं गोकर्णेश्वर नगरपालिकाका नगरप्रमुख दिपक रिवाल समेत ३ जना	०	३ जना प्रतिवादीहरू धरौटी रकम जम्मा गरि तोरेखमा रहेको

३.५. विविध

नर्सरी व्यवस्थापन तथा वृक्षारोपण

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र भित्र वृक्षारोपण गर्नुपर्ने स्थानहरूको भौगोलिक अवस्था तथा माग बमोजिम यस आर्थिक वर्षमा विगत झै विभिन्न प्रजातिका ११,००० विरुवा उत्पादन गरियो ।

विगतका आर्थिक वर्षहरूमा उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजाति ७,६०,००० गोटा विरुवाहरूलाई Root shoot cutting Spacing cluing Treatment after root shoot cutting etc गरी व्यवस्थापन गरीएको विरुवाहरू व्यवस्थापन कार्यहरू गरिएका विरुवाहरू समेत तपसिलमा उल्लेख गरे बमोजिका विरुवा वितरण गरियो ।

तालिका १७: उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका विरुवाहरूको विवरण

क्र.स.	उत्पादन गरिएको प्रजाति	संख्या (गोटा)	कैफियत
१	ईपिल ईपिल	३२,६००	
२	आम्बा	२४,३३०	
३	अमला	१,४००	
४	पारिजात	८७५	
५	धुपी	१,६१५	
६	तेजपात	१,८००	
७	लप्सी	३,७००	
८	पैयु	३,८३०	
९	बरो	४,०००	
१०	कल्की	२,८००	
	जम्मा	७६,९००	

तालिका १८: २०८० असार अन्तिम सम्म वितरण गरिएको विरुवाको विवरण

क्र.सं.	वितरण गरिएको प्रजाति	संख्या (गोटा)	कैफियत
१	अम्बा	६७०	
२	इपिल इपिल	२९५	
३	पैयु	४५५	
४	धुपी	६०	
५	ओखर	१८८	नयाँ विरुवा
६	अमला	३७८	
७	कल्की	१२१	
८	लप्सी	६३५	

क्र.सं.	वितरण गरिएको प्रजाति	संख्या (गोटा)	कैफियत
९	बकाइनो	१५०	
१०	बरो	२२५	
११	पारिजात	६५	
१२	तेजपात	६५	
१३	कपुर	१५	
१४	कागती	१८	
१५	टाकी	११७	
१६	राजवृक्ष	५	
१७	रिट्टा	५	
१८	खमारी	१००	
१९	गुलाब	५	

यस निकुञ्ज सम्बन्धित सेक्टर/रेञ्जपोष्ट/पोष्ट तथा उपभोक्ता समितिहरूसंग समन्वय र छलफल कार्य पश्चात जसबाट निकुञ्ज तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका खाली पर्ती जग्गा तथा वृक्षारोपण गर्न आवश्यक स्थलहरु पहिचान गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो । पहिचान गरिएका तपसिलका स्थानहरुमा वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न गरियो ।

क) ढकालचौर सेक्टर अर्न्तगतका क्षेत्र:

बौडेश्वर महादेव उपभोक्ता समितिको क्षेत्र

ख) सुन्दरजल सेक्टर अर्न्तगतका क्षेत्रहरु:

गोकर्णेश्वर १ देउराली डाँडा निकुञ्ज क्षेत्र: १,१००

बाटुले सिम सामुदायिक वन क्षेत्र ३०० गोटा

सुनौलो कालिज पालन केन्द्र, रानीवन

नागार्जुन वन क्षेत्रको रानिवनमा सुनौलो कालिज पालन गर्दै आएकोमा नागार्जुन वन क्षेत्र शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जमा गाभिएपछि यस निकुञ्ज कार्यालयद्वारा व्यवस्थापन हुँदै आएको छ ।

तालिका १९: सुनौलो कालिजको विवरण

सि.नं.	प्रजातिको विवरण	०६७/०७७ भन्दा अगाडी	०६७/०७७ उत्पादन	०७७/०७८ उत्पादन	०७८/०७९ उत्पादन	०७८/०७९ कुल संख्याको विवरण	०७९/०८० उत्पादन	०७९/०८० कुल संख्याको विवरण
१	सिल्भर कालिज	१	०	०	०	१	०	१
२	गोल्डेन कालिज (भाले)	८	०	०	०	६	०	३
३	गोल्डेन कालिज (पोथि)	३	०	०	०	३	०	३
४	गोल्डेन कालिज (चल्ला नछुटिएको)	४	१३	१	०	०	०	०
	जम्मा	१२	१३	१	०	१०	०	७

नोट:

- यस वर्ष जम्मा २० वटा अण्डा उत्पादन गरी सदर चिडियाखाना, काठमाण्डौमा चल्ला उत्पादनको लागि पठाईएको भएता पनि चल्ला उत्पादनको लागि गरिएको प्रयास असफल रहेको ।
- यस आ.व.मा कालगतिले जम्मा ३ वटा गोल्डेन कालिजको मृत्यु भएको हो । उक्त मध्ये ३ वटा भाले रहेका छन् ।
- बासस्थानको लागि बनाइएको इन्कोलोजर जिर्ण अवस्थामा रहेको ।

मृग अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी

नेपाल सरकारको मिति २०४८ साल मंसिर १६ गतेको निर्णयानुसार नेपाल सरकार र University of Sydney/Department of Animal Health को संयुक्त प्रयासमा वि.स. २०४९ माघमा ललितपुर जिल्लाको गोदावरीमा १० हेक्टर क्षेत्रफलमा मृग अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना भई २०५० साल पौष देखि अनुसन्धान कार्य थालनी भएको तथा पछि विविध समस्याको कारण उक्त केन्द्रमा अनुसन्धान कार्य बन्द भएकाले सो स्थानमा रतुवा मृग तथा चित्तलहरु पालन गर्ने कार्य मात्र भएको थियो । राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागको वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत आ.व. २०७२/०७३ मा सो स्थानमा रहेका २९ वटा चित्तल मृगलाई मिति २०७२/१२/०५ र

२०७२/१२/११ गते तत्कालिन पर्सा वन्यजन्तु आरक्ष (हाल पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज) मा र २०७२ वैशाखमा वन्यजन्तु सप्ताहको उपलक्ष्यमा ५ वटा रतुवा मृगलाई यस निकुञ्जको पानीमुहान क्षेत्रमा स्थानान्तरण गरिएको थियो ।

यस निकुञ्ज कार्यालय अर्न्तगत कर्मचारी खटी सो केन्द्रमा संरक्षण तथा सुरक्षाको व्यवस्था हुँदै आईरहेकोमा हाल मृग अनुसन्धान केन्द्र जिर्ण तथा प्रयोग विहिन जस्तै भएकाले सो स्थानलाई राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग मार्फत उद्धार केन्द्रको रूपमा परिणत गरी काठमाडौं उपत्यकामा हुने मानव वन्यजन्तु द्वन्दबाट प्रभावित तथा टुहुरा वन्यजन्तुको संरक्षण तथा व्यवस्थापनको लागि प्रयोग गर्न सकिने देखिन्छ ।

मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन

४.१ परिचय

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा यसको मध्यवर्ती क्षेत्रले नेपालको संरक्षित क्षेत्र प्रणालीमा मध्य पहाडी भूभागको पारिस्थिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गरेको छ । निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण र व्यवस्थापनमा स्थानीय बासिन्दाको सक्रिय सहभागिता हासिल गर्न निकुञ्जसँग सिमाना जोडिएका काठमाडौं जिल्लाको शंखरापुर, कागेश्वरी मनहरा, गोकर्णेश्वर, बुढानीलकण्ठ, टोखा, तारकेश्वर र नागार्जुन नगरपालिका गरी सात वटा नगरपालिका, धादिङ जिल्लाको धुनिवेसी नगरपालिका, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको मेलम्ची नगरपालिका गरी कुल नौ वटा नगरपालिका र नुवाकोट जिल्लाको शिवपुरी गाउँपालिका र ककनी गाउँपालिका गरी दुई वटा गाउँपालिका गरी कुल ११ स्थानीय तह मध्यवर्ती क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदले वि.सं. २०७२ फागुन १५ गते कुल क्षेत्रफल ११८.६१ वर्ग कि.मि. समावेश मध्यवर्ती क्षेत्रको घोषणा गरेको थियो (मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र, अनुसूची-२) । मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र वन तथा वुट्यानले ढाकेको क्षेत्रफल २७.१७४ वर्ग कि.मि. (२३.२८५%), खेतीयोग्य जमिनले ८६.८९३ वर्ग कि.मि. (७४.४७५%) र अन्य प्रयोजनमा भू-उपयोग भएको जमिन २.६१६ वर्ग कि.मि. (२.२४५%) रहेको छ ।

त्यसैगरी डिभिजन वन कार्यालय काठमाडौं, नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक र धादिङबाट प्राप्त अभिलेख अनुसार मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र दर्ता गरेका १३२१.७१ हेक्टर क्षेत्रफल भएका ७६ वटा सामुदायिक वन (घरधुरी ५०४६), १०० हेक्टर क्षेत्रफल भएको एक वटा कबुलियती वन र ३७ रोपनी क्षेत्रफल भएको एक वटा धार्मिक वनको रूपमा संरक्षण, सदुपयोग र व्यवस्थापन गरिदै आएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रका मुख्य कार्यक्रमहरू संरक्षण, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण र राहत वितरण, सामुदायिक विकास, पर्यापर्यटन, आयआर्जन तथा सीप विकास र संरक्षण शिक्षा संचालन, आदि हुन् ।

४.२ मध्यवर्ती क्षेत्र स्थापनाको उद्देश्य

- मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायिक वनको विकास र संरक्षण गरी मध्यवर्ती क्षेत्रका बासिन्दालाई आवश्यक पर्ने वन पैदावारहरू उपलब्ध गराउने ।
- जैविक विविधतामा संरक्षण तथा मध्यवर्ती क्षेत्रका प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन स्थानीय समुदायलाई संलग्न गराउने ।
- निकुञ्जले आम्दानी गरेको राजश्वको ३० देखि ५० प्रतिशत रकमबाट मध्यवर्ती क्षेत्रमा संरक्षण, सामुदायिक विकास, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण, आयआर्जन, सिप विकास र संरक्षण चेतना अभिवृद्धि सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र संरक्षण शिक्षा मार्फत चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

४.३. चुनौति

- यो निकुञ्ज शिवपुरी र नागार्जुन गरी दुई छुट्टाछुट्टै खण्डमा विभाजित छ । सानो क्षेत्र र खण्डित बासस्थानमा वन्यजन्तुको दीर्घकालीन संरक्षण गर्न कठिन छ ।
- निकुञ्जलाई चारैतर्फबाट घना मानव बस्तीले घेरेको छ । वन्यजन्तु विचरण गर्ने जैविक मार्गहरूको अभाव रहेको छ । त्यसैले वन्यजन्तुहरू विच Gene Flow हुन नसकी भविष्यमा जीवजन्तु लोप हुँदै जाने प्रवल सम्भावना रहेको छ ।
- निकुञ्जको सिमाना बाहिर नगन्य वन क्षेत्र रहेको छ । जमिनको गैर कृषि कार्यमा भू-उपयोग हुने क्रम बढ्दो छ । वन्यजन्तुले वालीनाली तथा पशुधनलाई पुर्याएको क्षति वापत माग अनुसारको राहत उपलब्ध गराउन सकिएको छैन यसबाट मानव वन्यजन्तु विच द्वन्द्व भई प्रतिशोधको भावनाले जीवजन्तु मार्ने घटना बढ्न सक्ने देखिन्छ ।

- मानव-वन्यजन्तु विचको द्वन्द ।
- जलस्रोतको जथाभावी प्रयोग तथा जल प्रदुषण ।
- बढ्दो वन डढेलो ।
- निजी, पर्ती, ऐलानी, सार्वजनिक जग्गा खार्ने, plotting गरी वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतीकूल असर जैविक विविधतामा पर्न सक्ने जस्ता कार्यको बढ्दो माग ।

४.४ मध्यवर्ती क्षेत्रको संरचना स्वरुप

मध्यवर्ती क्षेत्रमा विविध कार्यक्रम संचालन गर्न तथा संस्थागत विकास गर्नको लागि विद्यमान नियमाअनुसार मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समूह, मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता

समिति र मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गरी जम्मा तीन तहको सांगठनिक संरचना रहेको छ ।

४.५. मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति, समूहहरूको विवरण

यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रको घोषणा भए पश्चात् शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन निर्देशिका, २०७३ बमोजिम ११ वटा उपभोक्ता समितिहरू गठन भई मिति २०७३/११/०४ मा मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति गठन भएको थियो । यस निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा गठित उपभोक्ता समिति अन्तर्गत ३०३ वटा उपभोक्ता समूह रहेको छ भने कुल १३,०५२ घरधुरी आवद्ध रहेको छ ।

तालिका २०: उपभोक्ता समिति र समूहहरूको विवरण

क्र.सं.	समितिको नाम	गठन मिति	ठेगाना	घरधुरी संख्या	समूह संख्या	जनसंख्या			कार्यसमिति सदस्य संख्या		
						महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	सिन्धु शिवपुरी	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश सिन्धुपाल्चोक हाईबुड, भोटेचौर	८७७	१८	२२२१	२३२४	४५४५	६	७	१३
२	मणिचुड कागेश्वरी	२०७२-११-४	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं मणिचुड	१४९६	३२	३४५२	३३४३	६७९५	६	७	१३
३	सुन्दरीजल शिवपुरी	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं सुन्दरीजल	१४६२	४५	२३९९	२४७०	४८६९	६	७	१३
४	बिष्णु चपली	२०७२-११-४	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं बूढानीलकण्ठ	११२६	१७	२७५५	२७५८	५५१३	६	७	१३
५	बौडेश्वर महादेव	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं जगात	१३७१	३५	३२०५	३८६४	७०६९	६	७	१३
६	गोलढुंगा जितपुरफेदी	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं गोलढुंगा जितपुरफेदी	१४६०	३४	३३४३	३५१७	६८६०	६	७	१३
७	इचंगु नारायण	२०७२-११-४	वाग्मती प्रदेश काठमाडौं इचंगु	११२८	३३	२३५०	२३८७	४७३७	६	७	१३
८	रामकोट भिमढुंगा	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश धादिङ रामकोट भिमढुंगा	७८०	१७	१५७९	१७५१	३३३०	६	७	१३
९	ककनी ओखरपौवा	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश नुवाकोट ककनी	१०५२	२७	२१६८	२१०५	४२७३	६	७	१३
१०	गुर्जे भञ्ज्याङ	२०७२-११-४	वाग्मती प्रदेश नुवाकोट सुनखानी	११३५	२५	२८०३	२९२३	५७२६	६	७	१३
११	चिसापानी शिवपुरी	२०७३-११-४	वाग्मती प्रदेश नुवाकोट चिसापानी	११६५	२०	२७७३	२९०७	५६८०	६	७	१३

तालिका २१: मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेका वनहरुको विवरण

सि.नं	वनको प्रकार	संख्या	क्षेत्रफल (हेक्टर)	घरधुरी संख्या	जनसंख्या	कैफियत
१	सामुदायिक वन	६२	१,०९१.९३	४,६३१	२४,०५४	थप २ वटा नविकरणको प्रक्रियामा रहेको
२	कबुलियती वन	३	१००.०७	०	०	
३	धार्मिक वन	१	१.८५	०	०	
४	निजी वन	०	०	०	०	
	जम्मा	६६	१,१९३.८५	४,६३१	२४,०५४	

४.६. मध्यवर्ती क्षेत्रमा सामुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनको विवरण

मध्यवर्ती क्षेत्रभित्र ६४ वटा सामुदायिक वन, तीन वटा कबुलियती वन र एउटा धार्मिक वनको समुदायबाट व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । दैनिक रुपमा आवश्यक पर्ने घाँस, दाउरा लगायतका दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु सामुदायिक वन क्षेत्रबाट आपूर्ति हुँदा निकुञ्जको वन क्षेत्रबाट वन पैदावार चोरी निकाशी कम भएको छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा दर्ता भएका निजी वनको संख्या शून्य भएको हुँदा यसको प्रवर्धन गरी मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ । मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने सामुदायिक वन, धार्मिक वन र कबुलियती वनको विवरण अनुसूची-१६ मा रहेको छ ।

४.७. आ. व. २०७९/०८० मा मध्यवर्ती क्षेत्रमा सञ्चालित कार्यक्रमहरुको प्रगति विवरण

४.७.१ संरक्षण कार्यक्रम (३० प्रतिशत)

संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत पानीमुहान संरक्षण (एक वटा), मध्यवर्ती सामुदायिक वनको कार्ययोजना तथा बिधान निर्माण तथा नवीकरण (छ वटा), सामुदायिक वन संरक्षण कार्यक्रम (१२ वटा), मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरण तथा राहत वितरण (एक पटक) र डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम (१२ पटक) गरी सम्पन्न गरियो ।

४.७.२ सामुदायिक बिकास कार्यक्रम (३० प्रतिशत) :

सामुदायिक बिकास कार्यक्रम अन्तर्गत समुह/समिति व्यवस्थापन (१२ वटा) र धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र सुधार तथा व्यवस्थापन (११ वटा) गरी सम्पन्न गरियो।

४.७.३ आय आर्जन तथा सिप बिकास कार्यक्रम (२० प्रतिशत) :

यस कार्यक्रम अन्तर्गत व्यवस्थापन समिति/उपभोक्ता समितिहरु / समुहहरु पुनर्गठन (११ वटा समितिहरु, ३१८ वटा समुहहरु र एउटा व्यवस्थापन समिति) जम्मा ३३० वटा गरी सम्पन्न गरियो।

४.७.४ संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम (१० प्रतिशत) :

संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत समुहका पदाधिकारीहरुलाई वचत ऋण सम्बन्धि तालिम/पासबुक र प्रमाण पत्र छपाई (३०० पटक) र स्कूल शिक्षा कार्यक्रम (१२ पटक) गरी सम्पन्न गरियो।

४.७.४ प्रशासनिक खर्च (१० प्रतिशत) :

प्रशासनिक खर्च अन्तर्गत कार्यालय संचालन (तलब तथा अन्य प्रयोजन) मा खर्च गरी सम्पन्न गरिएको थियो।

४.८. राहत वितरण

तालिका २२: निकुञ्ज कार्यालय मार्फत वितरण गरिएको राहतको विवरण

क्र.सं.	कार्यालयमा उपलब्ध भएको राहत रकम रु.	राहत रकम उपलब्ध गराइएको डिभिजन वन कार्यालय/ संरक्षित क्षेत्रको नाम	जम्मा खर्च रकम रु.
१	१,३०,००,०००	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	२,३०,०००
२		डिभिजन वन कार्यालय काठमाण्डौ	०
३		डिभिजन वन कार्यालय ललितपुर	०
४		डिभिजन वन कार्यालय भक्तपुर	७०,०००
५		डिभिजन वन कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोक	४३,१७,३३२
६		डिभिजन वन कार्यालय सिन्धुपाल्चोक	१,२४,४०००
जम्मा	१,३०,००,०००		५८,६१,३३२

तालिका २३: मध्यवर्ती क्षेत्रमा वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहतको विवरण

क्र.सं.	क्षतिको विवरण	जम्मा (रु)
१	सामान्य घाइते	०
२	सख्त घाइते	२,९६,८३२
३	मानिस मृत्यु	०
४	पशुधनको क्षति	१९,७४,५००
५	भण्डारण गरेको अन्नको क्षति	०
६	घरगोठको क्षति	०
७	अन्न बालीको क्षति	३५,९०,०००
जम्मा		५८,६१,३३२

तालिका २४ : मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति अनुसारको राहत विवरण

क्र.सं.	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समितिको नाम	पिडित संख्या	माग रकम (रु)	सिफारिस रकम (रु)	कैफियत
१	इचंगुनारायण	५	६७,८६०	१६,०००	
२	ककनी ओखरपौवा	१	१५,०००	३,५००	
३	गुर्जेभञ्ज्याङ	२१	३,३८,५००	६१,६००	
४	गोलढुडा जीतपुर	१७	२,६३,७१५	६६,०१५	
५	बिष्णु चपली	१	७,४७५	७,४७५	
६	बौडेश्वर महादेव	२	६१,५४०	६,०४०	
७	रामकोट भिमढुडा छत्रेदेउराली	२१	२,३५,५९०	६५,३००	
८	शिवपुरी चिसापानी	२१	३,५८,५००	७९,३००	
९	सिन्धु शिवपुरी	१८	१,५१,५५०	५१,०००	
१०	सुन्दरीजल शिवपुरी	२०	१,७९,६५०	५५,०००	
जम्मा		१२७	१६,७९,३८०	४,११,२३०	

तालिका २५: निजी आवादीमा कटान भएको काठ तथा दाउराको विवरण

क्र.सं.	प्रजाति	काठ (क्यु. फिट)	दाउरा (चट्टा)	कैफियत
१	सौर	८६९	५	
२	चिलाउने	७८०	५	
३	उत्तिस	२२,९६७	५	
	जम्मा	२४,६१६	१५	

पर्यटन र राजश्व

विशेष गरी छोटो पदयात्रा (हाईक), जलस्रोतको अवलोकन, चरा अवलोकन, साईकलिंग, अध्ययन अनुसन्धान लगायतका कार्यका लागि पर्यटकहरू निकुञ्ज भ्रमणका लागि आउने गर्दछन् । काठमाडौं उपत्यका देखि नजिक भएको हुँदा प्राय गरेर विदाको दिनमा नेपाली पर्यटक बढी संख्यामा साथै संरक्षण शिक्षाको उद्देश्यले समेत निजी तथा सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरू निकुञ्ज अवलोकन भ्रमणमा आउने गर्दछन् । राष्ट्रिय निकुञ्ज घुम्न आएका नेपाली र विदेशी पर्यटक, सवारी साधन प्रवेश, दण्ड जरिवाना, रक क्लार्ईम्विंग लगायतका साहसिक गतिविधि र अन्य विविध शीर्षकहरू गरी रु. ५,४३,६३,४०७।२४ मात्र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा राजश्व संकलन भएको थियो । यस वर्ष नेपाली पर्यटक ३,२८,२९६ जना, सार्क देशका पर्यटक १,३५६ जना र अन्य विदेशी पर्यटक ८,७३९ जना गरी जम्मा ३,३८,३०३ जना पर्यटकहरूले निकुञ्जको भ्रमण गरेका थिए । कुल पर्यटक मध्ये नेपाली पर्यटक ९७.०२%, सार्क देशका ०.४०% र अन्य देशका २.५८% पर्यटकले निकुञ्ज भ्रमण गरेको देखिन्छ ।

तालिका २६ : पर्यटकहरूको सक्षिप्त विवरण

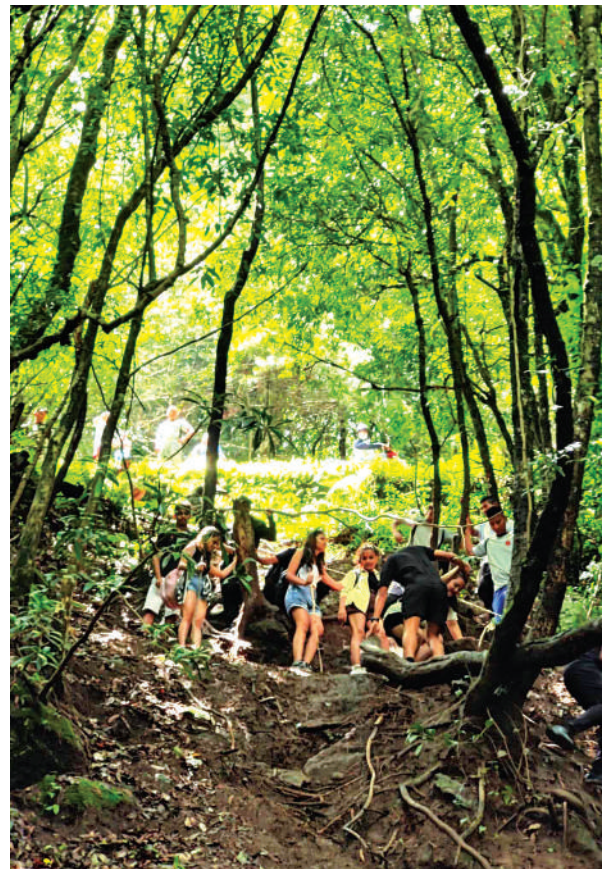
पर्यटक विवरण	महिला	पुरुष	जम्मा	प्रतिशत
नेपाली	१,५९,२९९	१,६८,९९७	३,२८,२९६	९७.०२%
सार्क मुलुक	५६३	७९३	१,३५६	०.४०%
अन्य मुलुक	३,४३६	५,२९५	८,७३९	२.५८%
जम्मा	१,६३,२९८	१,७५,०८५	३,३८,३०३	१००%

तालिका २७: आ. व. २०५१/०५२ देखि हालसम्मको पर्यटक विवरण

क्र.सं.	आ.व.	पर्यटक संख्या
१	२०५१/०५२	१०,८५०
२	२०५२/०५३	२३,१००
३	२०५३/०५४	२७,०००
४	२०५४/०५५	२२,२००
५	२०५५/०५६	२२,१००
६	२०५६/०५७	२०,५३९
७	२०५७/०५८	२३,८२६
८	२०५८/०५९	३०,०९४
९	२०५९/०६०	३६,८४८
१०	२०६०/०६१	३९,०८४
११	२०६१/०६२	४४,५००
१२	२०६२/०६३	४३,८०४
१३	२०६३/०६४	८३,३८५
१४	२०६४/०६५	७४,४१८
१५	२०६५/०६६	१,११,१५६

क्र.सं.	आ.व.	पर्यटक संख्या
१६	२०६६/०६७	१,६७,८३०
१७	२०६७/०६८	१,४७,९६३
१८	२०६८/०६९	१,५४,८४५
१९	२०६९/०७०	१,६५,९१०
२०	२०७०/०७१	१,८०,४६४
२१	२०७१/०७२	१,३८,०८४
२२	२०७२/०७३	१,४३,३५२
२३	२०७३/०७४	२,०९,७१७
२४	२०७४/०७५	२,२८,७४३
२५	२०७५/०७६	१,७४,३३२
२६	२०७६/०७७	१,०९,२८९
२७	२०७७/०७८	९५,४०७
२८	२०७८/०७९	१,७२,८०३
२९	२०७९/०८०	३,३८,३०३

तालिका २८: आ. व. २०७९/८० को राजश्व विवरण

क्र.सं.	राजश्व शीर्षक	विवरण	जम्मा रकम (रु.)	कैफियत
१	११४९१	बाँडफाड हुने बाहेक अन्य स्रोतबाट प्राप्त मूल्य अभिवृद्धि कर	६३,८८,४५५।५३	
२	१४१५१	सरकारी सम्पतिको बहालबाट प्राप्त आय	२,३९,०२८।२०	
३	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	८८,९६०।००	
४	१४२६४	वन क्षेत्रको अन्य आय	५,३४,५५३।९४	
५	१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	०।००	
६	१५१११	बेरुजु	२,३६,६६४।००	
७	३३३६१	वन क्षेत्रको रोयल्टी	४,६८,७५,७४५।५७	
जम्मा			५,४३,६३,४०७।२४	

तालिका २९: आ. व. २०६४/०६५ सालदेखि हालसम्मको राजश्व विवरण

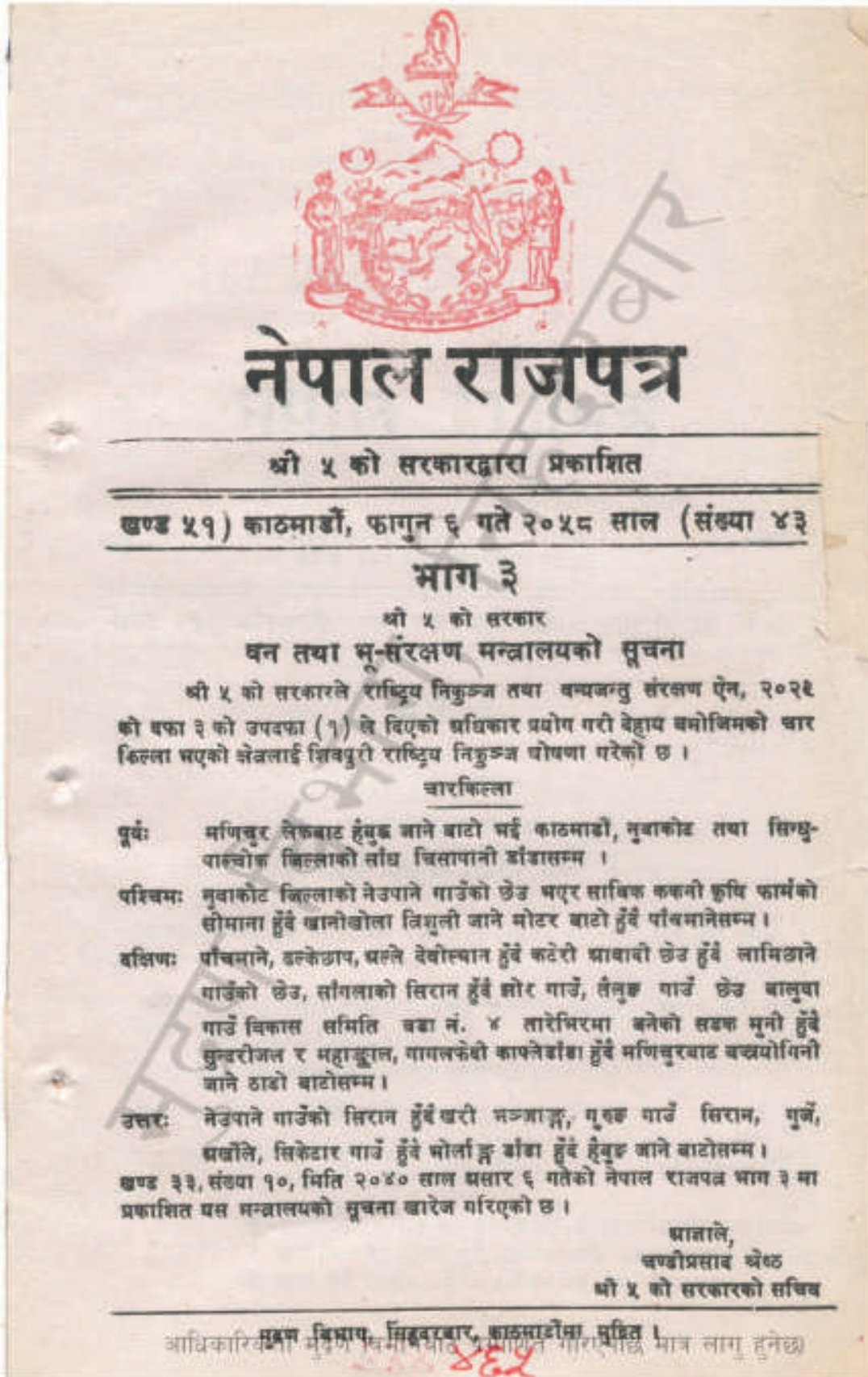
क्र.सं.	आ. व.	राजश्व रकम (रु.)	क्र.सं.	आ. व.	राजश्व रकम (रु.)
१	२०६४/०६५	३०,८३,३१८।००	९	२०७२/०७३	१,६१,५९,८४७।००
२	२०६५/०६६	४६,४६,७०६।००	१०	२०७३/०७४	२,३४,९०,४७७।००
३	२०६६/०६७	५६,७४,५६७।००	११	२०७४/०७५	२,४३,६४,४२५।००
४	२०६७/०६८	६६,२२,३५७।००	१२	२०७५/०७६	३,३१,११,४१९।००
५	२०६८/०६९	६६,२२,३५७।००	१३	२०७६/०७७	२,४९,१९,१८१।००
६	२०६९/०७०	९४,९०,३३९।००	१४	२०७७/०७८	१,४१,८४,२०२।००
७	२०७०/०७१	१,०३,११,८३९।००	१५	२०७८/०७९	२,९४,८८,३८८।५९
८	२०७१/०७२	१,६७,३८,७१५।००	१६	२०७९/८०	५,४३,६३,४०७।२४

अनुसूचीहरु

अनुसूची - १

निकुञ्ज क्षेत्र घोषणाको राजपत्र

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५१) काठमाडौं, फागुन ६ गते २०५८ साल (संख्या ४३)

भाग ३

श्री ५ को सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

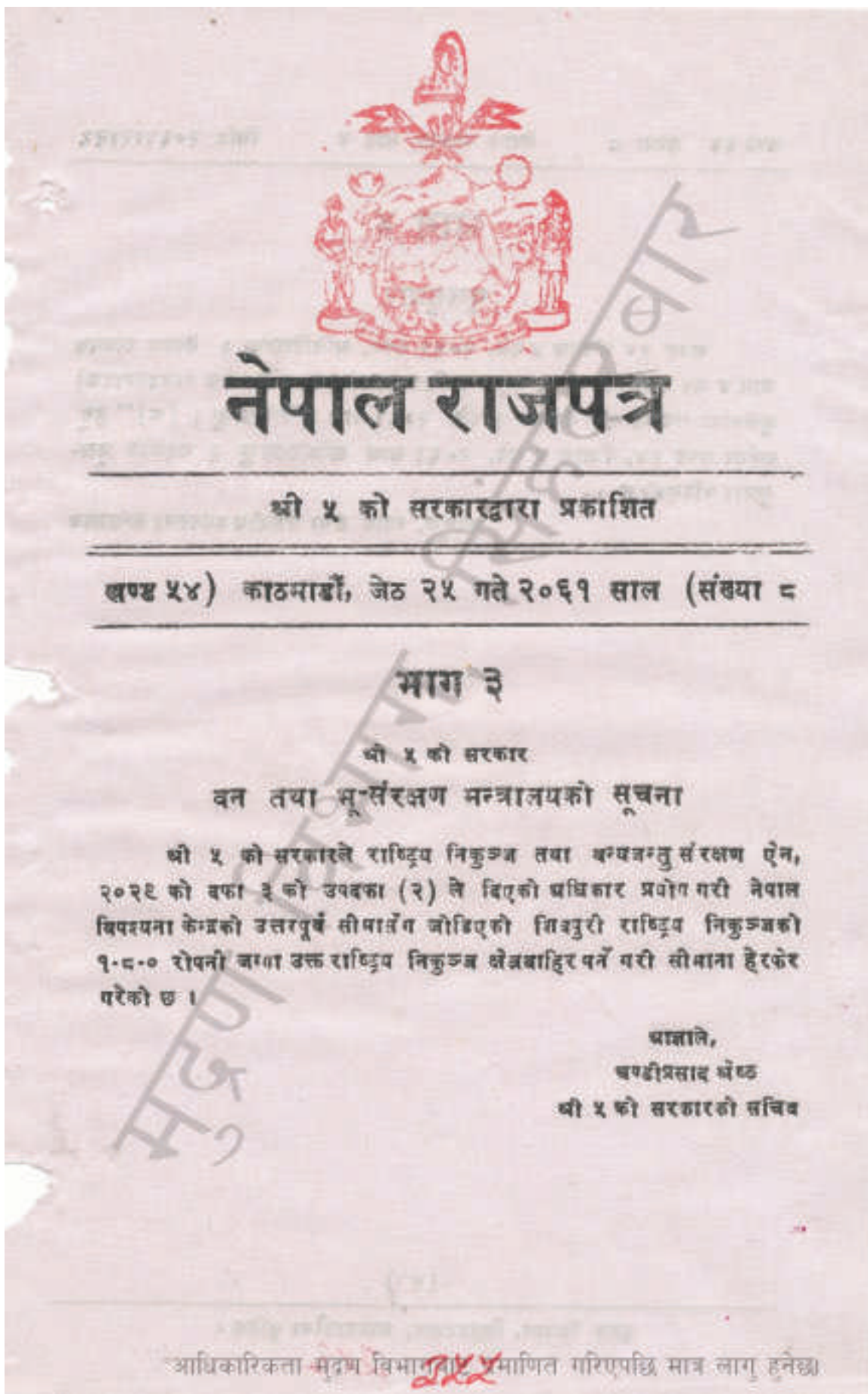
श्री ५ को सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२६ को धारा ३ को उपधारा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको चार किल्ला भएको क्षेत्रलाई शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्ज घोषणा गरेको छ ।

चारकिल्ला

- पूर्व:** मणिसुर लेकबाट हुन्छु जाने बाटो नई काठमाडौं, नुवाकोट तथा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको साँघु चिसापानी डाँडासम्म ।
- पश्चिम:** नुवाकोट जिल्लाको नेउपाने गाउँको छेउ भएर साबिक ककनी कृषि फार्मको सीमाना हुँदै खानीखोला तिरुली जाने मोटर बाटो हुँदै पाँचमानेसम्म ।
- दक्षिण:** पाँचमाने, डल्केछाप, अस्ले देवीस्थान हुँदै कटेरी आवासी छेउ हुँदै लामिछाने गाउँको छेउ, साँगलाको सिरान हुँदै शोर गाउँ, तल्लुङ गाउँ छेउ बालुपा गाउँ विकास समिति बडा नं. ४ तारेभिरमा बनेको सडक मुनी हुँदै सुन्दरीजल र महाकुल, गामलकेशी काप्लेडाँडा हुँदै मणिसुरबाट बसपार्किंगी जाने ठाडो बाटोसम्म ।
- उत्तर:** नेउपाने गाउँको सिरान हुँदै खरी मञ्जाङ्ग, गुरूङ गाउँ सिरान, गुर्जे, अर्खोले, सिक्टेदार गाउँ हुँदै भोर्लाङ्ग डाँडा हुँदै हुन्छु जाने बाटोसम्म ।
- खण्ड ३३, संख्या १०, मिति २०४० साल असार ६ गतेको नेपाल राजपत्र भाग ३ मा प्रकाशित यस मन्त्रालयको सूचना खारेज गरिएको छ ।

प्रान्तले,
सन्धीप्रसाद श्रेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव

आधिकारिकता मूल्यांकन, सिद्धवजार, काठमाडौंमा मुद्रित ।
४६५

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५४) काठमाडौं, जेठ २५ गते २०६९ साल (संख्या ८

भाग ३

श्री ५ को सरकार

वन तथा मू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

श्री ५ को सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२६ को दफा ३ को उपदफा (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल विपश्यना केन्द्रको उत्तरपूर्व सीमासँग जोडिएको शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको १-८-० रोपनी जग्गा उक्त राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रबाहिर पर्ने गरी सीमाना हेरफेर गरेको छ ।

भानुमाने,

बन्दीप्रसाद श्रेष्ठ

श्री ५ को सरकारको सचिव

आधिकारिकता मूद्रा विभागमा माणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

अण्ड ५८ संख्या ४५ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०६५।११।१२

नेपाल सरकार

वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२६ को वफा ३ को उपवफा (१) र (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी अण्ड ५१, संख्या ४३, मिति २०५८।११।६ को नेपाल राजपत्र भाग ३ मा प्रकाशित सूचना बमोजिम घोषित शिवपुरी राष्ट्रिय निकुञ्जको चार किल्लामा देहाय बमोजिमको चार किल्ला भएको क्षेत्रलाई थप क्षेत्रको रूपमा घोषणा गरी सो राष्ट्रिय निकुञ्जको नाम शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नामाकरण गरेको छ ।

चार किल्ला

- पूर्वः हुम्रनीपानी, बालाजु बाईपास, बालाजु उद्यान, गोलढुङ्गा गाउँ विकास समितिको आवादि ।
- पश्चिमः थुम्की, डमडमे, ककरे गाउँ, गैरी गाउँ, सानो गाउँमा रहेको नागार्जुन पर्वाल र घादिङ्ग जिल्ला छत्रे देउरालो गाउँ विकास आवादि ।
- उत्तरः तीलखोरिया, डाँडागाउँ, ठूलो गाउँ, चिपालिवो, मङ्खु ढोका, वैखु, नाखनडोलमा रहेको नागार्जुनको पर्वाल र काठगाउँ जिल्लाको जितपुर फेदी र गोलढुङ्गा गाउँ विकासको समिति आवादि ।
- दक्षिणः थाप्ले गाउँ, मिरकोट नयाँ गाउँ, बडोडाँडा, नाराणस्थान, इचेंगु, गाँको, रानीवन, टण्डोल गाउँमा रहेको नागार्जुन पर्वाल ।

आज्ञाले,

डा. उदय राज शर्मा
नेपाल सरकारको सचिव

(२६)

मुद्रण विभाग, सिंहदरवार, काठमाडौंमा मुद्रित । मूल्य रु १५।
गो.प.सं. १६।०६२।६३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

अनुसूची-२

मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणाको राजपत्र

नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ६५) काठमाडौं चैत १५ गते, २०७२ साल (संख्या ५०)

भाग ५
नेपाल सरकार
वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयको सूचना

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा ३क, ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहाय बमोजिमको चारकि. जा भएको ११८ वर्ग किलोमिटर ६९.क्षेत्रलाई शिवपुरीनागार्जुन- राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र घोषणा गरेको छ ।

चार किल्ला

पूर्व: तुवाकोट जिल्ला, तलाखु गाउँ विकास समितिको पाटी भन्ज्याङ्गबाट बाटैबाटो सान्दन टोल, हैबुङ्ग महादेवस्थान माध्यामिक विधालय, गुरुङ्ग गाउँ र सोती खोलाको दोभान हुँदै भोटेचौर गाउँ विकास समिति,को मुल कुलो र मेलम्ची मार्ग जोडिने स्थानसम्म। त्यहाँबाट खवासे टोललाई भित्र पारी भुमेशान डाँडा र मेलम्ची जाने मोटर बाटैबाटो काठमाडौं जिल्ला चौकी भन्ज्याङ्ग, छिरिङ्ग खोला हुँदै घट्टेखोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट झुनेखोला हुँदै चौकी भन्ज्याङ्गबाट धारा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र मान्य हुनेछ।

१४०३

खण्ड ६१) संख्या १० नेपाल राजपत्र भाग १ मिति २०७२/१२/१४

भन्ज्याङ्ग जाने बाटैबाटो धारा भन्ज्याङ्ग, लामा नाच्ने डाँडा, चौले खोला हुँदै शंखरापुर र कागेधरी मनहरा नगरपालिकाको सिमानामा पर्ने मणिलिङ्गेधर महादेव खोला दोभानसम्म।

पश्चिम: काठमाडौं र धादिङ्ग जिल्लाको सिमानामा पर्ने महेशानारायण खोलाबाट भीमहुङ्गा लामिडाँडा सडक हुँदै भन्ज्याङ्ग पोखरीसम्म। त्यहाँबाट सिरानचौर खोला, घट्टे खोला, टाँडिथेमि हुँदै कोल्पु र नागडोल खोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट पुरानो गोरिटी बाटो हुँदै डाँडागाउँलाई भित्र पारी महालक्ष्मी मन्दिर हुँदै कोल्पु खोलाको पुलसम्म। त्यहाँबाट सिधै खोलेखोला काउले भन्ज्याङ्ग, स्वारा खोला, पानसिङ्ग गाउँको सिरान हुँदै दुस्रो छहरे खोलामा थानपति जाने पुरानो बाटो जोडिएको स्थानसम्म।

उत्तर: नुवाकोट जिल्ला, थानपति गाउँ विकास समितिको दुस्रो छहरे खोलाबाट थानपति जाने गोरिटी बाटैबाटो थानापति मन्दिर र मोक्तान गाउँ, कोटबोक गाउँलाई भित्र पारेर पाण्डे टोल जाने मोटर बाटैबाटो पाण्डे टोल, गुजे खोला दोभान र समुन्द्रादेवी मन्दिरसम्म। त्यसपछि लम्बे खोला, मोहोरबोक घट्ट, देउराली विद्यानडाँडाको टुप्पोबाट सिके खोला र लिखु खोलाको नरसिंहघाट हुँदै तलाखु गाउँ विकास समिति को पाटी भन्ज्याङ्गसम्म।

दक्षिण: काठमाडौं जिल्ला, शंखरापुर र कागेधरी मनहरा नगरपालिकाको सिमानामा पर्ने मणिलिङ्गेधर महादेव खोला दोभानबाट भोलेटार गाउँ जाने मोटर बाटैबाटो धुले पुल, गागलफेदीबाट नयाँपाटी जाने थानपती नदी पुल, नयाँपाटीको चण्डिकाधरी माध्यमिक विद्यालय हुँदै ठोका भन्ज्याङ्ग र सुर्यमति खोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट सिधै काँडेलेको डाँडाको सिरान हुँदै माईसो भोटेको दुङ्गा, निलकण्ठ रुद्रेश्वर महादेव मन्दिर र खोल्सा हुँदै रुद्रेश्वर महादेव मन्दिरसम्म। त्यहाँबाट खोलेखोला महादेवखोला पुल र जय मद्रकाली निम्न माध्यमिक विद्यालय ज्यास्ते खोला हुँदै मुहानपोखरी र तौलुङ्ग जाने बाटो छुट्टिने दोसाँधसम्म। त्यहाँबाट

१४०४

आधिकारिकता मूद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ

खण्ड ६५) संख्या ५० नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०७२/१२/१५

पन्चेधर महादेव मन्दिर, छोलिङ गुम्बा, त्रिष्णुमती नदी हुँदै सुडे खोला दोभानसम्म। त्यहाँबाट सिधै टोखा गणेश मन्दिर र सपनातिर्थ खोला भएर टोखा छहरे मार्ग हुँदै साइला जाने मोटर बाटोको दोस्रोपट्टीसम्म। त्यहाँबाट जीतपुरफेदी जोड्ने मोटर बाटो हुँदै तीनपिप्ले बजार र थानागाडी हुँदै कृष्ण प्रणामी मन्दिरसम्म। त्यहाँबाट ध्याम्पेखोलाको पुखार हुँदै फुयालचोक गाउँलाई भित्र पारेर घारी खोल्सा हुँदै गोलबुङ्गाको नागार्जुन माध्यमिक विद्यालय र नागिन खोल्सा हुँदै लोचाम पुल तरेर बाटैबाटो पुरानो गुहेश्वरी मन्दिर हुँदै लख पातः निकुञ्ज सिमानासम्म। त्यसपछि नागार्जुन नगरपालिकाको निकुञ्ज सिमानामा रहेको टाँडल सिद्धी गणेश मन्दिरबाट मोटर बाटो हुँदै डन्लेको चोक, नसिद्धोकाको दोबाटो, तीनघरे तल्लो चोक, गैरीगाउँ, हलचोक हुँदै सिधै भद्रमती खोलाको कन्भर्ट र त्यस खोलेखोला माथितर्फ डाँडागाउँबाट जोडिने खोल्सासम्म। त्यहाँबाट सिधै माथि खोल्सा हुँदै सेतो गुम्बा जाने मोटर बाटोसम्म। त्यहाँबाट वन क्षेत्र र आवादी जमिनको सिमाना हुँदै साखाहिटी खोल्सासम्म। त्यहाँबाट मोटर बाटैबाटो सिद्धेश्वर महादेव मन्दिर हुँदै भीमदुङ्गा भीमसेनस्यान मन्दिर र भीमदुङ्गा लामिडाँडा सडक महेश नारायण खोलामा जोडिएको स्थानसम्म।

आज्ञाले,
उदय चन्द्र ठाकुर
नेपाल सरकारको सचिव

मूद्रण

आधिकारिकता मूद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

१४०५

अनुसूची - ३
आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
राष्ट्रीय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट (रु. लाखमा)	परिमाण	खर्च (रु. लाखमा)
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू							
११.१.२.५	पोष्ट भवन निर्माण	३१११२	संख्या	२.०	९८.०	२.०	४१.१२
११.३.२.६	मोटरसाईकल/स्कुटर खरिद	३११२१	वटा	१.०	३.०	१.०	२.९९
११.३.७.३	ल्यापटप खरिद	३११२२	वटा	१.०	१.०	१.०	०.९९
११.३.७.४	डेस्कटप कम्प्युटर खरिद	३११२२	सेट	१.०	०.८	१.०	०.८
११.३.७.५	प्रिन्टर खरिद	३११२२	वटा	२.०	१.०	२.०	०.९९
११.३.७.८	फोटोकपी मेशिन खरिद	३११२२	वटा	१.०	०.५	१.०	०.४९
११.४.२.१	वनपथ ग्राभेलिङ	३११५१	कि.मि.	३.०	९.०	१.५	८.९४
११.४.३.२	डहेलो नियन्त्रणका लागि अग्निरक्षा निर्माण	३११५१	कि.मि.	५.०	५.०	५.०	४.९८
११.४.५.२	पर्यटक पदमार्ग निर्माण	३११५१	कि.मि.	१०.०	१०.०	१०.०	९.९४
११.४.७.१	काठेपुल निर्माण	३११५१	वटा	१.०	५.०	०.०	०.०
११.४.७.३	कलभर्ट निर्माण	३११५१	वटा	१.०	५.०	१.०	४.९८
११.४.७.६	कजवे निर्माण	३११५१	वटा	१.०	५.०	१.०	५.०
११.४.१६.१	खानेपानी निर्माण (पाईप जडान)	३११५६	वटा	१.०	२.०	१.०	१.९१
११.४.१६.४	खानेपानी सुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन	३११५६	वटा	२.०	४.०	२.०	३.७८
११.४.१७.४४	वन्यजन्तुका लागि पानीपोखरी निर्माण	३११५७	वटा	२.०	४.०	२.०	२.०४
११.४.१७.५६.१	मेषजाली सहित तारवार निर्माण	३११५७	कि.मि.	३.०	७५.०	२.९	७१.७
११.४.१७.५८	पोष्टमा सोलार जडान	३११५७	वटा	४.०	४.०	४.०	३.९४
११.४.१७.६१	पर्यटक विश्रामस्थल निर्माण	३११५७	वटा	२.०	१०.०	२.०	९.०३
११.४.१७.३१७	रयबियन सहितको ढुंगा वाल निर्माण	३११५७	कि.मि.	१५.०	७.५	१५.०	७.५
११.४.२.२.३	साईनबोर्ड /सूचना बोर्ड निर्माण	३११५९	वटा	१.०	१.०	१.०	१.०

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट (रु. लाखमा)	परिमाण	खर्च (रु. लाखमा)
११.४.२२.१४	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	३११५९	वटा	१.०	१०.०	१.०	९.६१
११.४.२२.१५	गोलघर/ प्रतिशालय निर्माण	३११५७	वटा	१.०	५.०	१.०	४.४७
११.४.२२.१७	मोटर ग्यारेज निर्माण	३११५९	वटा	१.०	२.०	१.०	१.९९
११.४.२२.१९	रिटोनिड वाल निर्माण	३११५९	क्षेत्र	२.०	१०.०	२.०	९.९
११.४.२२.२०	नदि पहियो नियन्त्रण कार्य	३११५९	क्षेत्र	२.०	१०.०	२.०	९.९४
११.४.२२.२३	कम्पाउण्डवाल निर्माण	३११५९	वटा	१००.०	५.०	१००.०	५.०
११.५.३.१	वनपथ मर्मत सुधार	३११७१	कि.मि.	१२.५	७.३७	१२.५	७.३७
११.५.५.२	गोरियो बाटो मर्मत	३११७१	कि.मि.	१०.०	२.८९	१०.०	२.८९
११.५.५.३	पर्यटक मार्ग मर्मत तथा स्तरोन्नती	३११७१	कि.मि.	९.०	४.९७	९.०	४.९७
११.५.१६.२	खानेपानी मर्मत (पाईप जडान)	३११७१	वटा	१.०	०.४९	१.०	०.४९
११.५.१७.९	साइनबोर्ड /सूचना बोर्ड मर्मत	३११७१	वटा	२०.०	२.०	१०.०	२.०
११.५.१७.१०	पर्यटक टिकट काउण्टर मर्मत सुधार	३११७१	वटा	२.०	१.०	२.०	०.८४
११.५.१७.११	प्रतिशालय / गोल घर मर्मत	३११७१	वटा	०.०	०.०	०.०	०.०
११.५.१७.१४	सिमाना पर्खाल मर्मत	३११७१	क्षेत्र	०.०	०.०	०.०	०.०
११.५.२२.२	कार्यालय भवन मर्मत सुधार	३११७१	वटा	२.०	१०.०	२.०	१०.०
११.५.२२.३	पोष्ट भवन मर्मत	३११७१	वटा	१.०	०.४५	१.०	०.४५
११.५.२२.६	मठ /मन्दिर/गुम्बा मर्मत	३११७१	वटा	०.०	०.०	०.०	०.०
११.५.२२.१०	शौचालय मर्मत	३११७१	वटा	२.०	१.०	२.०	०.९३
११.५.२२.११	बिजुली वाइरिंग मर्मत	३११७१	वटा	३.०	१.४५	३.०	१.४५
११.६.१३.१४	कार्यालयको लागि फर्निचर खरिद	३११२३	पटक	१.०	२.६३	१.०	२.६३
११.३.७.८५	Spotting Scope र ट्राइपोड खरिद	३११२२	पटक	१.०	०.९९	१.०	०.९९
११.५.१७.४३	जीर्ण भवनको माथिल्लो तल्ला हटाई तल्लो तल्ला मर्मत सुधार	३११७१	वटा	१.०	१९.९९	०.९८	१८.८६
११.१.२.१३७	अधुरो पर्यटक सूचना केन्द्र निर्माण	३१११२	वटा	१.०	५०.०	१.०	२८.३४

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट (रु. लाखमा)	परिमाण	खर्च (रु. लाखमा)
None	पोष्ट भवन निर्माण भुक्तानी (ककनी र गुर्जो)	३१११२	पटक	१.०	२२.०	१.०	२२.०
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:			१३७.५	३७७.९५		२७८.९५
आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू							
२.६.३.४	गोमस्काउट/सेनालाई पुनर्ताजिक तालिम	२२५११	जना	१.०	०.८	१.०	०.८
२.६.३.६	आखेटोपहार तथा जडिबुटी पहिचान सम्बन्धी तालिम	२२५११	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.६.६.४	सरोकावालासग संरक्षण सम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी	२२५१२	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.६.६.१४	मानव-वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनिकरण सचेतना गोष्ठी	२२५१२	पटक	२.०	१.०	१.०	०.५
२.७.५.६	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	संख्या	१००.०	१.०	१००.०	०.९९
२.७.५.७	संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार सामग्री उत्पादन तथा वितरण	२२५२२	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.५.८	संरक्षण सम्बन्धी संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार	२२५२२	महिना	१०.०	१.०	६.०	०.८
२.७.५.९	संरक्षण सम्बन्धी स्कूल शिक्षा कार्यक्रम	२२५२२	पटक	६.०	१.१	४.०	०.९६
२.७.५.४६	ईको क्लब संचालन सहयोग	२२५२२	बटा	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.६	अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन	२२५२२	हेक्टर	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.७	ब्रामद वन पैदावार व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	२.०	०.४३	२.०	०.४३
२.७.२१.८	आखेटोपहार व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	१.०	०.३	१.०	०.३
२.७.२१.९	प्लास्टिक सामग्री नियन्त्रण/ रोकथाम/ व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	२.०	०.५	२.०	०.४९
२.७.२१.१०	चोरी शिकार नियन्त्रण स्वप अपरेसन	२२५२२	पटक	६.०	०.९५	५.०	०.९५
२.७.२१.१३.१	संरक्षित क्षेत्रका सरोकारवालाहरूसंग अन्तरक्रिया (डडेलो व्यवस्थापन)	२२५२२	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.१३.२	डडेलो सचेतना तालिम (उपभोक्ता समूह स्तर)	२२५२२	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.१३.४	गाउँ बस्ति नजिक डडेलो जोखिमयुक्त वन क्षेत्रको व्यवस्थापन	२२५२२	पटक	१.०	०.५	१.०	०.५

क्र.सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति	
				परिमाण	बजेट (रु. लाखमा)	परिमाण	खर्च (रु. लाखमा)
२.७.२१.१३.६	वन डढेलो व्यवस्थापन सम्बन्धी संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार	२२५२२२	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.१३.७	सेना, प्रहरी, प्रशासन, नागरिक समाजसंगको सहकार्यमा डढेलो नियन्त्रण	२२५२२२	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
२.७.२१.१४	ढुहरा तथा समस्याग्रस्त वन्यजन्तु व्यवस्थापन	२२५२२२	पटक	१.०	०.१७	१.०	०.१७
२.७.२१.१७	पर्यटकिय क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापन (सरसफाई)	२२५२२२	पटक	८.०	१.९७	६.०	१.५
२.७.२५.१७	मुद्दा अनुसन्धान तथा तहकिकात	२२५२२२	पटक	९.०	०.६९	९.०	०.६८
२.७.२७.६	वन्यजन्तु ससाह (१-७ वैशाख)	२२५२२९	पटक	०.०	०.०	०.०	०.०
	ख) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरुको जम्मा			१०.४१		१०.२४	२२.०४
	ग) कार्यक्रम तर्फको जम्मा (क + ख)			४३०.४४		३३७.४८	३००.९९
	प्रशासनिक खर्च			६९८.९८		६७९.७३	
	कुल जम्मा खर्च (ग + प्रशासनिक खर्च)			११२९.४२		१०१७.२१	

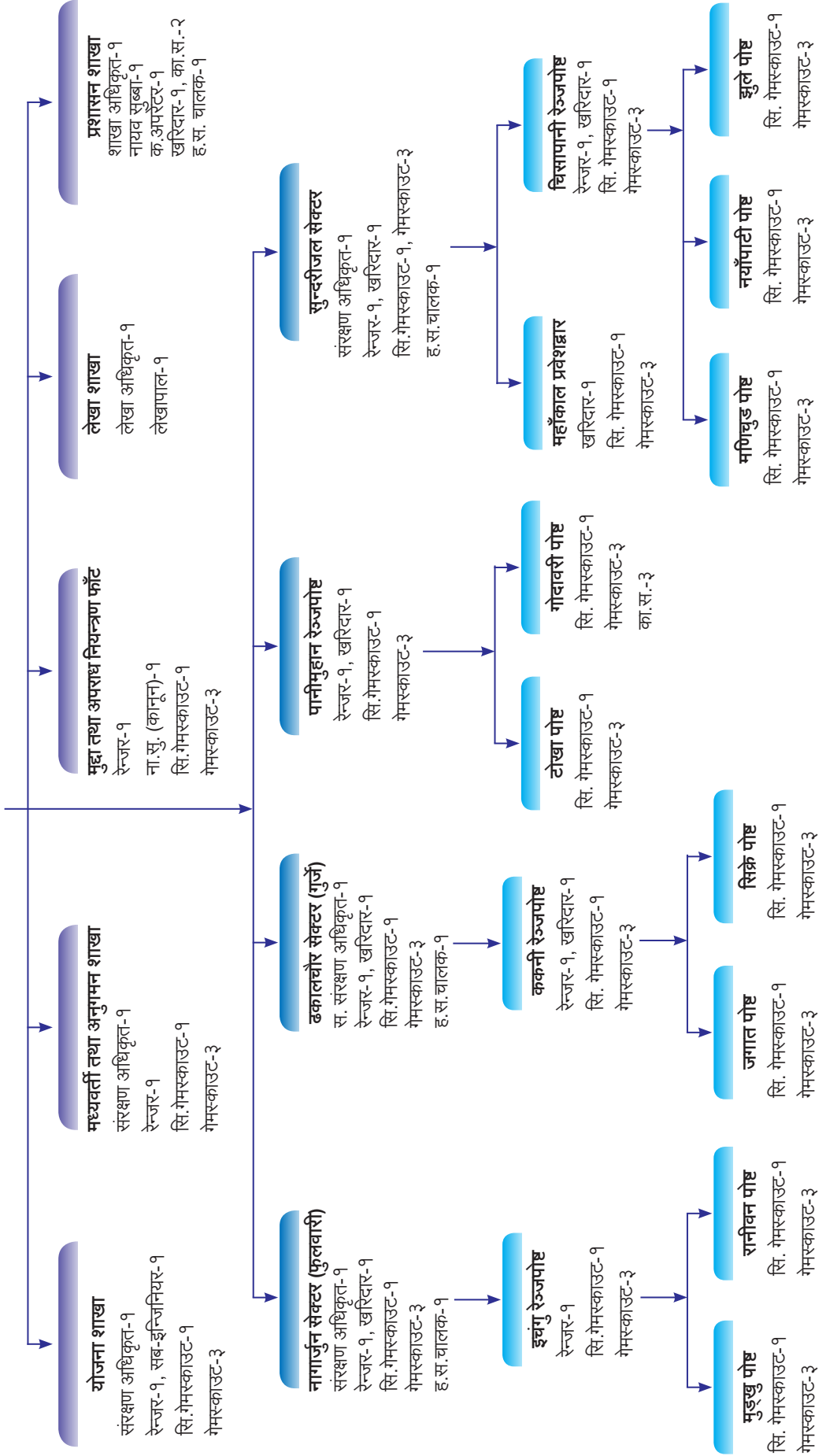
अनुसूची - ४
आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग आयोजना

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य		वार्षिक प्रगति		कैफियत
		इकाई	परिमाण	बजेट	परिमाण	
अ	संरक्षण कार्यक्रम (३०%)					
१	पानीमुहान संरक्षण कार्यक्रम	वटा	१	०.७७	१	०.७७
२	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको कार्योजना तथा विधान निर्माण तथा नवीकरण	वटा	६	१.८०	५	१.५०
३	सामुदायिक वन संरक्षण कार्यक्रम	वटा	१२	५.४०	१२	५.४०
४	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्युनिकरण तथा राहत वितरण	वर्षभरी	१	१०	१	१०.००
५	डडेलो नियन्त्रण सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम	पटक	१२	५	१२	५.४०
	जम्मा		३२	२३.३७	३१.००	२३.०७
आ	सामुदायिक विकास कार्यक्रम (३०%)					
१	समूह/समिति व्यवस्थापन	वटा	१२	१२.००	१२	१२.००
१	धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र सुधार तथा व्यवस्थापन	वटा	११	११.३७	११	११.३२८६
	जम्मा		२३	२३.३७	२३	२३.३२८६
इ	आय आर्जन तथा सीप विकास कार्यक्रम (२०%)					
१	व्यवस्थापन समिति/उपभोक्ता समितिहरु / समुहहरु पुनर्गठन गर्ने (११ वटा समितिहरु, ३१८ वटा समुहहरु र १ वटा व्यवस्थापन समिति)	वटा	३३०	१५.५८	३३०	१५.५८
	जम्मा		३३०	१५.५८	३३०	१५.५८
ई	संरक्षण शिक्षा कार्यक्रम (१०%)					
१	समूहका पदाधिकारीहरुलाई बचत ऋण सम्बन्धि तालिम/पासबुक र प्रमाण पत्र छपाई	पटक	३००	५.३९	३००	५.३८५०
२	स्कूल शिक्षा कार्यक्रम	पटक	१२	२.४०	१२	२.४०
	जम्मा		३१२	७.७९	३१२	७.७८५०
ऊ	प्रशासनिक खर्च (१०%)					
१	कार्यालय सहायकहरुको तलब	महिना	३	७.२०	३	७.२०
३	व्यवस्थापन समितिको कार्यालय खर्च	वटा	१	०.५९	१	०.५९
	जम्मा		४	७.७९	४	७.७९००
			७०१	७७.९०	७००.००	७७.५५३६

अनुसूची - ५

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको सांगठनिक संरचना

वारिष्ठ संरक्षण अधिकृत १

अनुसूची - ६
शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जको स्वीकृत कर्मचारी दरवन्दी विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी वा तह	सेवा	समूह	दरवन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
१	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	रा.प. द्वितीय	नेपाल वन सेवा	नेशनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	१	१	०	
२	संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	नेपाल वन सेवा	नेशनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	५	५	०	
३	लेखा अधिकृत	रा.प. तृतीय	नेपाल प्रशासन	लेखा	१	०	१	
४	शाखा अधिकृत	रा.प. तृतीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	१	०	
५	नायब सुब्बा	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	१	०	
६	नायब सुब्बा (कानून)	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल न्याय सेवा	कानून	१	०	१	
७	लेखापाल	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	लेखा	१	१	०	
८	रेञ्जर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल वन सेवा	नेशनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	१०	१०	०	
९	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल विविध सेवा		१	०	१	
१०	सब इन्जिनियर	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल इन्जिनियरिङ्ग	सिभिल/जनरल	१	१	०	
११	खरिदार	रा.प.अनं.द्वितीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	८	५	३	
१२	सिनियर गेमस्काउट	रा.प.अनं.द्वितीय	नेपाल वन सेवा	नेशनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	१६	१६	०	
१३	सि. गेमस्काउट	रा.प.अनं. तृतीय	नेपाल वन सेवा	नेशनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	३	०	३	
१४	गेमस्काउट	श्रेणीविहिन	नेपाल वन सेवा	नेशनल पार्क एण्ड वाईल्ड लाईफ	५७	५१	६	६ लोकसेवा आयोगमा माग गरिएको, काजमा कार्यरत ३
१५	हलुका सवारी चालक	श्रेणीविहिन	नेपाल इन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	४	३	१	करार सेवाबाट पदपूर्ति
१६	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	५	५	०	करार सेवाबाट पदपूर्ति
	जम्मा				११६	१००	१६	

अनुसूची - ७

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयमा हालसम्मका प्रमुखहरुको नामावली

क्र.स	पद	नाम, थर	अवधि		कैफियत
			देखि	सम्म	
१	निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री वेद कुमार ढकाल	२०५८।१।१०६	२०५९।०२।१३	काज
२	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री फणिन्द्रराज खरेल	२०५९।०२।१४	२०६१।१२।१५	
३	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री मेघ बहादुर पाण्डे	२०६१।१२।१६	२०६४।०५।०६	
४	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री पुरन भक्त श्रेष्ठ	२०६४।०५।०९	२०६५।१०।०३	
५	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री तुलसीराम शर्मा	२०६५।१०।०५	२०६५।१२।०५	काज
६	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री पुरन भक्त श्रेष्ठ	२०६५।१२।०६	२०६६।०३।१९	
७	निमित्त प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री मनोज कुमार शाह	२०६६।०३।२१	२०६६।०८।२७	
८	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री गोपाल प्रकाश भट्टराई	२०६६।०८।२८	२०७१।०५।३०	
९	का.मु. प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री किशोर कुमार मेहता	२०७१।०७।०९	२०७२।०५।०२	
१०	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री कमलजङ्ग कुँवर	२०७२।०६।२७	२०७५।०८।०३	
११	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री डिल बहादुर पुर्जा पुन	२०७५।०८।०९	२०७७।०७।१४	
१२	प्रमुख संरक्षण अधिकृत	श्री लक्ष्मण प्रसाद पौड्याल	२०७७।०७।१७	२०८०।०२।२२	
१३	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	डा. गणेश पन्त	२०८०।०२।२२	हाल सम्म	

अनुसूची - ८

आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा कार्यरत कर्मचारीको दरबन्दी अनुसार नामावली

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	डा. गणेश पन्त	वरिष्ठ संरक्षण अधिकृत	कार्यालय प्रमुख	२०८०-०२-२२	
२	श्री केदारनाथ कट्टेल	संरक्षण अधिकृत	मध्यवर्ती तथा अनुगमन शाखा	२०७७-०९-१९	
३	श्री शिवलाल गैरे	संरक्षण अधिकृत	योजना शाखा	२०७८-०७-२६	
४	श्री आनन्दराम श्रेष्ठ	शाखा अधिकृत	प्रशासन शाखा	२०७९-०५-०१	
५	श्री हरिभक्त सिग्देल	नायब सुब्बा	प्रशासन शाखा	२०७६-११-०१	
६	श्री नरबहादुर पुन	लेखापाल	लेखा शाखा	२०७९-०९-०७	
७	श्री मन्जित विष्ट	रेञ्जर	योजना शाखा	२०७८-०७-२६	
८	श्री लव गुरागाई	रेञ्जर	मुद्दा तथा अपराध नियन्त्रण फाँट	२०७९-०६-३१	
९	श्री सरोज खड्का	रेञ्जर	मध्यवर्ती तथा अनुगमन शाखा	२०७९-०६-३१	
१०	श्री नविन चौधरी	सब ईन्जिनियर	योजना शाखा	२०७९-०१-२५	
११	श्री रमेश कुमार सिंह	खरिदार	जिन्सी फाट	२०७३-०७-०१	
१२	श्री सन्तोष पराजुली	गेमस्काउट	मुद्दा तथा अपराध नियन्त्रण फाँट	२०७७-१०-१४	
१३	श्री उचेन भोटे	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०८०-०१-१२	काज
१४	श्री सुनिल पंडित क्षेत्री	कार्यालय सहयोगी	लेखा शाखा	२०६९-०५-०१	
१५	श्री गोपाल बस्नेत	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन शाखा	२०६४-०१-०१	
१६	श्री दिपेन्द्र भण्डारी	कार्यालय सहयोगी	योजना शाखा	२०७२-०५-०१	
१७	श्री युवराज पुडासैनी	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन शाखा	२०७२-०५-०१	
१८	श्री कुलदिप लामिछाने	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन शाखा	२०७९-०८-०६	
१९	श्री श्याम लामा तामाङ	हलुका सवारी चालक	प्रशासन शाखा	२०७८-१२-०१	
२०	श्री सूर्यलाल चौधरी	हलुका सवारी चालक	प्रशासन शाखा	२०७९-०९-१८	
२१	श्री राम लामा तामाङ	हलुका सवारी चालक	प्रशासन शाखा	२०७१-०९-०१	

श्री पानीमुहान रेञ्जपोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री दिपक कुमार चन्द	रेञ्जर	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री निसन राई	सिनियर गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७९-०६-३१	
३	श्री जुनुमाया लामा	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०६९-०२-२४	
४	श्री चन्द्र बहादुर थापा	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७८-०८-०३	
५	श्री कर्णवीर वि.सी.	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७९-१२-१७	
६	श्री बुद्धिविर तामाङ	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७९-१२-१७	
७	श्री मनिराज सुनुवार	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७८-०८-०६	
८	श्री सरस्वती लम्साल	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७८-०८-०६	
९	श्री विपना राई	गेमस्काउट	पानीमुहान रेञ्जर पोष्ट	२०७९-०९-२२	

तारेभिर पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री कृष्णराज न्यौपाने	गेमस्काउट	तारेभिर पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री सुरेन्द्र लामा	गेमस्काउट	तारेभिर पोष्ट	२०७९-१२-१७	

टोखा पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री सरस्वती घिमिरे	सिनियर गेमस्काउट	टोखा पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री पवित्रा पन्थी	गेमस्काउट	टोखा पोष्ट	२०७८-०८-०६	
३	श्री याम कुमारी विष्ट	गेमस्काउट	टोखा पोष्ट	२०७९-०६-३१	
४	श्री चन्द्र कला अर्याल	गेमस्काउट	टोखा पोष्ट	२०७९-१२-०९	

गोदावरी पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री शशिकला राई	सिनियर गेमस्काउट	गोदावरी पोष्ट	२०७७-०७-२०	

सुन्दरीजल सेक्टर

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री सिर्जना श्रेष्ठ	संरक्षण अधिकृत	सुन्दरीजल सेक्टर	२०७६-०८-१०	
२	श्री नारायण प्रसाद देवकोटा	रेञ्जर	सुन्दरीजल सेक्टर	२०७९-०९-१७	
३	श्री लक्ष्मी रावत	खरिदार	सुन्दरीजल सेक्टर	२०८०-०३-०३	
४	श्री तेज बहादुर विष्ट	सिनियर गेमस्काउट	सुन्दरीजल सेक्टर	२०७९-१२-१७	
५	श्री पदम बहादुर राई	गेमस्काउट	सुन्दरीजल सेक्टर	२०७९-१२-१७	
६	श्री विमला ढकाल	गेमस्काउट	सुन्दरीजल सेक्टर	२०७९-१२-१७	
७	श्री जयन राई	गेमस्काउट	सुन्दरीजल सेक्टर	२०७९-०६-३१	

चिसापानी रेञ्जपोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री लक्ष्मी राई	रेञ्जर	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	२०७८-०७-१४	
२	श्री भैरव बहादुर शाही	सिनियर गेमस्काउट	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	२०७९-०६-३१	
३	श्री नारायण प्रसाद शर्मा	गेमस्काउट	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	२०७८-०८-०६	
४	श्री रामकाजी खत्री	गेमस्काउट	चिसापानी रेञ्जपोष्ट	२०७९-०६-३१	

झुले पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री रोशन चौलागाई	सिनियर गेमस्काउट	झुले पोष्ट	२०७९-०६-३१	
२	श्री कमल रसाईली	गेमस्काउट	झुले पोष्ट	२०८०-०२-२४	
३	श्री कपिल भण्डारी	गेमस्काउट	झुले पोष्ट	२०८०-०२-१४	

मणीचूड पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री आशिष न्यौपाने	गेमस्काउट	मडिचूड पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री जनक वि.क.	गेमस्काउट	मडिचूड पोष्ट	२०७८-०८-०६	

नयाँपाटी पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री भगवती चौलागाई	सिनियर गेमस्काउट	नयाँपाटी पोष्ट	२०७८-०८-०६	
२	श्री लोक बहादुर के.सी.	गेमस्काउट	नयाँपाटी पोष्ट	२०७८-०८-०६	
३	श्री प्रल्हाद बुढाथोकी	गेमस्काउट	नयाँपाटी पोष्ट	२०७९-१२-१७	

मंहाकाल प्रवेशद्वार पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री मनबहादुर बुढा	खरिदार	महाकाल प्रवेशद्वार	२०७७-०५-२६	
२	श्री पेशल कुमार मगर	सिनियर गेमस्काउट	महाकाल प्रवेशद्वार	२०७९-०६-३१	
३	श्री झलक बहादुर घले	गेमस्काउट	महाकाल प्रवेशद्वार	२०७८-०८-०६	
४	श्री छविन्दा दाहाल	गेमस्काउट	महाकाल प्रवेशद्वार	२०७८-०८-०६	
५	श्री रामकृष्ण नेपाल	गेमस्काउट	महाकाल प्रवेशद्वार	२०७६-१०-१४	

ढकालचौर सेक्टर

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री कान्ति कंडेल	संरक्षण अधिकृत	ढकाल चौर सेक्टर	२०७९-०८-१८	
२	श्री सुदिपराज अधिकारी	रेञ्जर	ढकाल चौर सेक्टर	२०७९-०६-३१	
३	श्री दिपेन्द्र चौधरी	खरिदार	ढकाल चौर सेक्टर	२०७९-०९-०४	
४	श्री कर्णबहादुर बटाला	सिनियर गेमस्काउट	ढकाल चौर सेक्टर	२०७८-०८-०६	
५	श्री गंगा देवी भक्री	गेमस्काउट	ढकाल चौर सेक्टर	२०७९-०६-३१	
६	श्री लक्ष्मी तामाङ	गेमस्काउट	ढकाल चौर सेक्टर	२०७५-०२-०९	
७	श्री लक्ष्मीदेवी आचार्य	गेमस्काउट	ढकाल चौर सेक्टर	२०७९-१२-१७	
८	श्री अरुण माझी	गेमस्काउट	ढकाल चौर सेक्टर	२०८०-०२-०५	

ककनी रेञ्जपोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री मनोज अवस्थी	रेञ्जर	ककनी रेञ्जपोष्ट	२०७८-०९-११	
२	श्री रन बहादुर रोकाया	सिनियर गेमस्काउट	ककनी रेञ्जपोष्ट	२०७८-०८-०६	
३	श्री राकेश तामाङ	गेमस्काउट	ककनी रेञ्जपोष्ट	२०७९-०६-३१	
४	श्री अइन्द्र विक्रम साँवा	गेमस्काउट	ककनी रेञ्जपोष्ट	२०७८-०८-०६	

सिक्रे पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री सुरज बस्नेत	सिनियर गेमस्काउट	सिक्रे पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री अनिल के.सी.	गेमस्काउट	सिक्रे पोष्ट	२०७८-०८-०३	

जगात पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री विनोद सिंह	सिनियर गेमस्काउट	जगात पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री संजीत कुमार यादव	गेमस्काउट	जगात पोष्ट	२०७९-१२-१७	

पाँचमाने पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री पदमलाल भुषाल	गेमस्काउट	पाँचमाने पोष्ट	२०७९-०६-३१	
२	श्री विवेक कुमार सिंह	गेमस्काउट	पाँचमाने पोष्ट	२०७८-०८-०६	

नागार्जुन सेक्टर

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/रटक्से/	शाखामष्टोप/रटक्से/ खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री रविन चौधरी	संरक्षण अधिकृत	नागार्जुन सेक्टर	२०७८-०९-०१	
२	श्री उन्नती शर्मा	रेञ्जर	नागार्जुन सेक्टर	२०७८-०८-२३	
३	श्री रमेश भुसाल	खरिदार	नागार्जुन सेक्टर	२०७७-०५-२६	
४	श्री केशवराज भेटवाल	सिनियर गेमस्काउट	नागार्जुन सेक्टर	२०७८-१०-२६	
५	श्री चन्द्र बहादुर बुढाथोकी	गेमस्काउट	नागार्जुन सेक्टर	२०७६-०३-०१	
६	श्री प्रेम बहादुर बोहरा	गेमस्काउट	नागार्जुन सेक्टर	२०७९-१२-१७	
७	श्री विष्णु कार्की	गेमस्काउट	नागार्जुन सेक्टर	२०७९-१२-१७	
८	श्री इन्द्रमाया नगरकोटी	गेमस्काउट	नागार्जुन सेक्टर	२०७६-०८-२५	
९	श्री देव बहादुर खड्का	गेमस्काउट	नागार्जुन सेक्टर	२०७९-१२-१७	

मुड्खु पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट/	शाखामष्टोप/रटक्से/ खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री गायत्री मण्डल	सिनियर गेमस्काउट	मुड्खु पोष्ट	२०७८-०८-०६	
२	श्री शान्ति खनाल	गेमस्काउट	मुड्खु पोष्ट	२०७९-१२-१७	
३	श्री मनकुमारी सोति	गेमस्काउट	मुड्खु पोष्ट	२०७९-०६-३१	

रानीवन पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री शिवलाल घिमिरे	सिनियर गेमस्काउट	रानीवन पोष्ट	२०७९-१२-१७	
२	श्री कमला बोहरा	गेमस्काउट	रानीवन पोष्ट	२०७८-०८-०६	
३	श्री बसन्ता पोखरेल	गेमस्काउट	रानीवन पोष्ट	२०७७-०७-१९	

ऐन डाँडा पोष्ट

क्र.स.	कर्मचारीको नाम थर	हालको पद	शाखा/सेक्टर/पोष्ट	शाखा/सेक्टर/पोष्टमा खटाइएको मिति	कैफियत
१	श्री सन्जा तामाङ्ग	गेमस्काउट	ऐन डाँडा	२०७९-१२-१७	
२	श्री उपार सिङ लामा	गेमस्काउट	ऐन डाँडा	२०७९-१२-१७	

अनुसूची - ९
आ. व. २०७९/०८० मा खानेपानी मर्मतको अनुमति विवरण

क्र.स.	खानेपानी उपभोक्ता समिति/ आयोजनाको नाम	ठेगाना		मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति	सेक्टर	अनुमति प्रदान गरेको मिति			लाभान्वित घरधुरी संख्या	नयाँ / मर्मत	जी. पी. एस.		कैफियत
		जिल्ला	पालिका			वडा नं.	साल	महिना			गते	x	
१	बलेतार खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	३	गोलहुंगा जितपुर नागार्जुन	२०७९	४	२३	११	मर्मत	३२८४१७	३०७१६४९	१ इन्च
२	गौरीगाउँ जीतपुरफेदी खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	३	गोलहुंगा जितपुर नागार्जुन	२०७९	४	२०	८०	मर्मत	३३१४३६	३०७४४६४	
४	कुन्धीप्वकल खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	१	बौद्धेश्वर महादेव ढकालचौर	२०७९	९	२८	३००- ३५०	मर्मत	३३२१९८	३०७६९७६	१ इन्च
५	लालबारी टोल विकास संस्था	काठमाण्डौ	टोखा	१	बौद्धेश्वर महादेव ढकालचौर	२०७९	१०	२५	५००	मर्मत	३३४९५२	३०७७२९०	
६	चौकी भइयाड खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	संखारपुर	४	मनिचुड कगेधोरी सुन्दरीजल	२०७९	१०	२५	३५	मर्मत	२५४६१७.५२	८५२९३६.४१	
७	काभ्रेस्थली मसार खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	१	बौद्धेश्वर महादेव ढकालचौर	२०७९	११	२	८२	मर्मत	३३२५१५	३०७६६६९	
८	गौरीगाउँ खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	टोखा	१	बौद्धेश्वर महादेव ढकालचौर	२०७९	११	१०	७४	मर्मत	३३४४३०	३०७७१०१	
९	तारागाउँ विकास समिति	काठमाण्डौ	ककनी		बौद्धेश्वर महादेव ढकालचौर	२०७९	११	२५		मर्मत	३३०७५९	३०७७२३०	
१०	शिवपुरी बालुवा खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बुढानीलकण्ठ	११	सुन्दरीजल शिवपुरी	२०७९	११	१७	५००	मर्मत	३४०६४०	३०७३८८५	अर्को २ ओटा मुहान
१२	सुवालक्ष्मी ओक्ष बुइन्दर्स जे. भी.	धादिङ.	धुनवेशी	१	रमकोट भिमढुंगा छत्रेदेउराली	२०७९	१२	१७		मर्मत			म्याद थप ३२ मिमि
१३	ढाडे बादुरे शाकीटार खानेपानी योजना	धादिङ.	धुनवेशी	१	रमकोट भिमढुंगा छत्रेदेउराली	२०७९	१२	२२					३२ मिमि
१४	रानीवन नासिढोका खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	नागार्जुन	१	रानीवन नासिढोका नागार्जुन	२०७९	१२	२९	५०	मर्मत			७५ मिमि
१५	मातृ नेपाल बाल गृह	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	३	गोलहुंगा जितपुर नागार्जुन	२०८०	१	४	५५	मर्मत	३२८४२०	३०७११९२	२५ मिमि

क्र.स.	खानेपानी उपभोक्ता समिति/ आयोजनाको नाम	ठेगाना		वडा नं.	मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति	सेक्टर	अनुमति प्रदान गरेको मिति			लाभान्वित घरधुरी संख्या	नयाँ / मर्मत	जी. पी. एस.		कैफियत
		जिल्ला	पालिका				साल	महिना	गते			x	y	
१६	भसन्थली लिपिकोट खानेपानी व्यवस्थापन उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बुढानीलकण्ठ	४	विष्णु चपली	पानीमुहान	२०८०	१	८	२००	मर्मत	२७६६५५	८५२०४७२	१ इन्च
१७	अल्ले थुम्की खानेपानी आयोजना	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	२	बौडेस्वर महादेव	ढकालचौर	२०८०	१	८	२००	मर्मत	३०७६६५५	३०७३७४४	१ इन्च
१८	कलिशरण माध्यमिक विद्यालय	काठमाण्डौ	तारकेश्वर	३	गोलढुंगा जीतपुर	नागार्जुन	२०८०	१	२४	३५० विद्यार्थी	मर्मत	३०७३७४४	३०७३७४४	२५ मिमि
१९	शैलमतेधौर घट्टेखोला खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	१	सुन्दरीजल शिवपुरी	सुन्दरीजल	२०८०	२	९	१५०	मर्मत	३०७२५६८	३०७२५६८	
२०	काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी लिमिटेड	काठमाण्डौ	काठमाण्डौ	१६		नागार्जुन	२०८०	१	४	३०००	नयाँ			६ इन्च
२१	मणिचुड बृहत खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	शंखारपुर	८	सुन्दरीजल शिवपुरी	सुन्दरीजल	२०८०	२	१२	४००	मर्मत	३०७१५६२	३०७१५६२	१ इन्च
२२	पासिकोट खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बुढानीलकण्ठ	५	विष्णु चपली	पानिमुहान	२०८०	२	१७		मर्मत	२७४८३४१	२७४८३४१	२ इन्च
२३	खड्का गाउँ खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	१	सुन्दरीजल शिवपुरी	सुन्दरीजल	२०८०	२	२१	७०	मर्मत	२७७७२३	२७७७२३	
२४	चापली गाउँ खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बुढानीलकण्ठ	४	विष्णु चपली	पानिमुहान	२०८०	२	२३		मर्मत			१ इन्च
२५	ब्राम्जे खानेपानी ट्यांकी निर्माण समिति	काठमाण्डौ	बुढानीलकण्ठ	१		पानिमुहान	२०८०	२	२६	२५-३०	मर्मत	२७४७१९९	२७४७१९९	
२६	महाकाल भैरव खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	१	सुन्दरीजल शिवपुरी	सुन्दरीजल	२०८०	२	२६	१००	मर्मत			
२७	दसेडाडा बृहत खानेपानी उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	नागार्जुन	८	रामकोट भिमढुंगा छत्रदेउराली	नागार्जुन	२०८०	२	२६	३००	मर्मत	२८४५.१४	२८४५.०१६	१ इन्च
२८	खानीखोला खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	नुवाकोट	ओखरपौवा	२	ककनी ओखरपौवा	ढकालचौर	२०८०	२	३०	९८	मर्मत	३३०२०१	३३०२०१	१ इन्च

क्र.सं.	खानेपानी उपभोक्ता समिति/ आयोजनाको नाम	ठेगाना			मध्यवर्ती उपभोक्ता समिति	सेक्टर	अनुमति प्रदान गरेको मिति			लाभान्वित घरधुरी संख्या	नयाँ / मर्मत	जी. पी. एस.		कैफियत
		जिल्ला	पालिका	वडा नं.			साल	महिना	गते			x	y	
२९	राईटार खानेपानी योजना	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	३	सुन्दरीजल शिवपुरी		२०८०	३	१		नयाँ	२७४५३६	८५२४२६	
३०	गोकर्णेश्वर बृहत खानेपानी योजना	काठमाण्डौ	गोकर्णेश्वर	३	सुन्दरीजल शिवपुरी		२०८०	३	१		नयाँ	२४४७००	८५२३३५	
३१	गौरुथोक खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति	सिन्धुपाल्चोक	मेलम्ची	३	सिन्धुशिवपुरी	सुन्दरीजल	२०८०	३	४	२५०	मर्मत	३४९०४८	३०७५३९०	१ इन्च
३२	लिपिकोट खानेपानी व्यवस्थापन उपभोक्ता समिति	काठमाण्डौ	बुढानिलकण्ठ	४	विष्णुचपली	पानीमुहान	२०८०	३	१२	२५	मर्मत	२७४६७७८	८५२०८३८	१ इन्च
३३	पाँचमानेजितपुर बृहत खानेपानी आयोजना	काठमाण्डौ	नागार्जुन	३	गोलढुंगाजितपुर	नागार्जुन	२०८०	३	१५		मर्मत			१ इन्च

अनुसूची - १०

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्जमा रहेका पदमार्गहरुको विवरण

क्र.सं.	मार्ग	पुगन लाग्ने समय (पैदल)	कैफियत
१	पुरै अग्नि रेखा	५ दिन	शिवपुरी पर्वत श्रृङ्खला परिक्रमा
२	ककनी - जगात - शिवपुरी चुचुरो - चिसापानी	२ दिन	
३	पाँचमाने - तारकेश्वर - धौलेश्वर	४ घण्टा	
४	जगात - गुर्जे - लिपिकोट - विष्णुपादुका - पानीमुहान	६ घण्टा	
५	गुर्जे - डाँडागाउँ - विष्णुपादुका - ढोका भञ्ज्याङ - शिवपुरी	५ घण्टा	
६	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - ढोका भञ्ज्याङ - शिवपुरी	४ घण्टा	
७	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - पानीमुहान - नागी गुम्बा -सुन्दरीजल	६ घण्टा	
८	लिपिकोट (बुढानिलकण्ठ) - विष्णुपादुका - सिक्रे	५ घण्टा	
९	पानीमुहान - ढोका भञ्ज्याङ - सिक्रे	५ घण्टा	
१०	पानीमुहान - ढोका भञ्ज्याङ - शिवपुरी चुचुरो	४ घण्टा	
११	पानीमुहान - हेलिप्याङ - देउराली - बागद्वार - शिवपुरी	४ घण्टा	
१२	पानीमुहान - हेलिप्याङ - नागी गुम्बा - मुदेउराली - बागद्वार - शिवपुरी चुचुरो	४ घण्टा	
१३	सुन्दरीजल -मणिचुड -धाप- चिसापानी	६ घण्टा	चिसापानी हुँदै
१४	सुन्दरीजल- मुलखर्क -धाप - चिसापानी	५ घण्टा	गोल्फुभञ्ज्याङ कुटुमसाङ गोसाइकुण्ड वा हेलम्बु (लाम्टाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज) जान सकिने
१५	सुन्दरीजल- मुलखर्क - धाप - चिसापानी - चगाउँ - पाटेश्वारा - गुर्जे भञ्ज्याङ	३ दिन	
१६	फुलवारी गेट - रानीवन - जामाचो (नागार्जुन चुचुरो)	५ घण्टा	अग्नि रेखाको मार्ग
१७	फुलवारी गेट - जामाचो	३ घण्टा	
१८	मुङ्खु - छत्रेदेउराली - ऐनडाँडा - जामाचो	५ घण्टा	
१९	मुङ्खु - स्वाना गाउँ - छत्रेदेउराली	३ घण्टा	

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश गर्दा लाग्ने प्रवेश शुल्कको विवरण

नेपालको राजपत्र खण्ड ६८, काठमाडौं, असोज २९ गते, २०७५ साल (संख्या ३४) भाग ३ को सुचना अनुसार

Published in Nepal Gazettes Section 68, dated 15 October 2018, Number 34

राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश शुल्क सम्बन्धी विवरण (National Park Entry Fee)

क्र.सं.	विवरण	दस्तुर रु.	Rate (Rs.)
१.	राष्ट्रिय निकुञ्ज प्रवेश दस्तुर (National Park Entry Fee), प्रति व्यक्ति/प्रति प्रवेश/प्रति दिन (Per Person/ Per Entry/Per Day)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	१००।-	100.00
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	६००।-	600.00
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक(Foreigners other than SAARC)	१०००।-	1000.00
२.	सवारी साधन दस्तुर (Vehicle Entry Fee), प्रति सवारी/प्रति पटक (Per Vehicles/ Per Times)		
(क)	सुविधा प्राप्त बाटोको लागि		
(अ)	सार्वजनिक यातायात, मिनि बस, माइक्रो बस, ट्याक्सी (Public Vehicles,Mini Bus, Micro Bus, Taxi)	३०।-	30.00
(आ)	ट्रक, मिनि ट्रक, ट्राक्टर, लरी (Truck, Mini Truck, Tractor, Lorry)	५०।-	50.00
(इ)	डोजर, रोलर, क्रेन आदि (Doser, Roller, Crane etc.)	७५।-	75.00
(ख)	सुविधा प्राप्त बाटो बाहेक अन्य बाटोका सवारी साधनको लागि (प्रवेश शुल्क बाहेक)		
(अ)	मोटरसाइकल, स्कुटर (Motorcycle, Scooter)	१५०।-	150.00
(आ)	निजी कार, जीप, भ्यान, ट्याक्सी (Private Car, Jeep, Van, Taxi)	३५०।-	350.00
(इ)	माइक्रो बस, मिनी ट्रक, बस, ट्रक (Micro Bus, Mini Truck, Bus, Truck)	५००।-	500.00
(ई)	वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतका कार्यालयहरु, कुटनीतिक नियोगका भण्डा भएका सवारी साधन, सुरक्षा निकायहरु, जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरु, बारुण यन्त्र र एम्बुलेन्स बाहेक सबै सरकारी संस्थान, गैर सरकारी संघ संस्थाका सवारी साधन	२५।-	25.00
(उ)	साइकल (Cycle) (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति सवारी/प्रति पटक (Per Vehicles/ Per Times)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	२०।-	20.00
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	५०।-	50.00
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१५०।-	150.00
३.	तालिम प्राप्त पञ्जिकृत गाईडले निकुञ्जभित्र गाईड सेवा उपलब्ध गराए वापत गाईड शुल्क (प्रति गाईड/प्रति प्रति वर्ष)	२,५००।-	2500.00
४.	सोत्तर तथा पातपतिङ्गर सङ्कलन (प्रति पूर्जा प्रति दिन)	१०।-	10.00
५.	साइकल दौड कार्यक्रम (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति कार्यक्रम	५,०००।-	5000.00
६.	अल्ट्रा दौड कार्यक्रम (प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति कार्यक्रम	५,०००।-	5000.00

क्र.सं.	विवरण	दस्तुर रु.	Rate (Rs.)
७.	रक क्लाइम्बिङ (Rock Climbing) -प्रवेश शुल्क बाहेक), प्रति व्यक्ति/प्रति दिन (Per Person/Per day)		
(क)	नेपाली नागरिक (Nepali Citizen)	२५०।-	250.00
(ख)	सार्क मुलुकका नागरिक (SAARC Citizen)	५००।-	500.00
(ग)	सार्क बाहेक अन्य विदेशी नागरिक (Foreigners other than SAARC)	१०००।-	1000.00
८.	निकुञ्ज बाहिरका सुरक्षा निकाय र सरकारी संघ संस्थाको रक क्लाइम्बिङ प्रति कार्यक्रम	२,०००।-	2000.00
९.	व्यावसायिक जङ्गल ट्राइभ प्रति ट्रिप (प्रवेश शुल्क बाहेक)		
(क)	कार - ४ जना (ट्राइभर र गाईड बाहेक)	५००।-	500.00
(ख)	जीप - १० जना (ट्राइभर र गाईड बाहेक)	१,०००।-	1000.00
(ग)	भ्यान - १५ जना (ट्राइभर र गाईड बाहेक)	१,५००।-	1500.00

द्रष्टव्य :

- (क) उल्लिखित दरमा मूल्य अभिवृद्धी कर समावेश गरिएको छ ।
- (ख) रीतपूर्वकको प्रवेशपत्र बाहकलाई मात्र निकुञ्जभित्र प्रवेश गर्न दिइनेछ ।
- (ग) घरपालुवा जीवजन्तुलाई राष्ट्रिय निकुञ्जको सुविधा प्राप्त बाटोबाट लैजाँदा दस्तुर लाग्ने छैन ।
- (घ) गाईड शुल्क बुझाउने गाईडलाई निकुञ्ज प्रवेश शुल्क लाग्ने छैन ।
- (ङ) सुविधा प्राप्त बाटो बाहेक अन्यत्र निकुञ्जले कायम गरेको मापदण्ड बमोजिम ध्वनी तथा वायु प्रदूषण गर्ने सवारी साधनलाई प्रवेश उपलब्ध गराइने छैन ।
- (च) सुन्दरीजल-चिसापानी-नगरकोट जाने पर्यटकको हकमा सुन्दरीजलमा प्रवेश अनुमति लिएपछि भोलीपल्ट चिसापानीबाट नगरकोट जाँदा पुनः टिकट लिनु पर्ने छैन ।
- (छ) निजी विद्यालय,महाविद्यालय र विश्व विद्यालयको पत्रसहित विद्यार्थीहरूलाई निकुञ्जको अवलोकन भ्रमणमा ल्याउँदा लाग्ने प्रवेश शुल्कमा पचास प्रतिशत छुट दिइनेछ ।
- (ज) निकुञ्जभित्र सञ्चालन हुने साइकल दौड, अल्ट्रा दौड लगायतका कार्यक्रममा खेलाडी र कार्यक्रम आयोजकले प्रति व्यक्ति प्रवेश शुल्क समेत बुझाउनु पर्नेछ ।
- (झ) १० (दश) वर्ष मुनिका बालबालिका र ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई कुनै शुल्क लाग्ने छैन ।
- (ञ) मध्यवर्ती क्षेत्र भित्रका वन क्षेत्र वा ऐलानी पर्ति अतिक्रमण गरी बसि आएका वासिन्दाहरूलाई शुल्क र पानी प्रयोग गर्ने प्राथमिकतामा अग्रधिकार दिइने छैन ।
- (ट) सुविधा प्राप्त बाटोमा निजी मोटरसाईकल, कार,जीप र आकस्मिक सेवाका एम्बुलेन्स,वारुणयन्त्र जस्ता सवारी साधनमा कुनै दस्तुर लाग्ने छैन ।

अनुसूची - १२
अध्ययन अनुमति प्रदान गरिएको विवरण

S.N	Researcher	Email ID	Phone no.	Research Topic
1	Krishna Prasad Maharjan	maharjankrishnaprasad@gmail.com	9841649198	Exposure and levels of Heavy Metals in Aquatic Vertebrates in Bagmati River System, Nepal
2	Karna Bahadur Bataala	karnabatala67@gmail.com	9866827610	A case study on compensation due to Human-Wildlife Conflict in buffer Zone area of Shivapuri Nagarjun National Park (FY 2077/78)
3	Kritika Chaurel	kritikachaulagain@gmail.com	9860779849	Status of hunam wildlife conflict in buffer zone area of Shivapuri Nagarjun National Park
4	Anisha Shrestha	anshuansa98@gmail.com	9868843617	Strata use by Macaques (<i>Macaca assamensis</i> and <i>Macaca mulatta</i>) in Nagarjun forest of Shivapuri Nagarjun National Park, Kathmandu Nepal
5	Sandhya Shrestha	sandhyastha100@gmail.com	9843426888	Prey availability and diet composition of Leopard (<i>Panthera pardus</i>) in and buffer zone of Nagarjun Forest of Shivapuri Nagarjun National Park
6	Bishnu Parajuli	parajulibishnu392@gmail.com	9748265420	Taxonomic revision of the genus <i>Crotalaria</i> L. (fabaceae) of Nepal
7	Perna Chojjom Lama	choezom214@gmail.com	9860846469	Human leopard conflict in the bufferzone of Shivapuri Nagarjun National Park
8	Bijay Man Shakya	bijay@smartphones4water.org	9801841441	Hydrological Assessment of Headwater Streams of the Kathmandu Valley.
9	Payal Kumari Jain	Payalj928@gmail.com	9864845418	Comparison of Gastro-intestinal Parasite found in Monkeys of Shivapuri Nagarjun National Park and Temples of Kathmandu.
10	Asmita Dhungel	asmita8848@gmail.com	9843408945	Habitat Suitability of Analysis of Chinese Pangolin (<i>Manis pentadactyla</i>) in Shivapuri Nagarjun National Park.
11	Parshu Ram Regmi	parsuregmi3472@gmail.com	9867233476	Study of Lichens Diversity of Quercus Forest of Shivapuri Nagarjun National Park Area and Heavy Metal Accumulation in Different Parts of Kathmandu Valley.
12	Bird Conservation Nepal			Bird Watching Programme
13	Devaki Pandit	pandit.devaki35@gmail.com	9803634157	Habitat Suitability Analysis of <i>Sus Scrofa</i> Using Maxent Model (A study from Shivapuri Nagarjun National Park)

S.N	Researcher	Email ID	Phone no.	Research Topic
14	Dipesh Raj Pant	dpant2009@gmail.com	9841526411	Assessment on Factor Affecting Human Wild Animal Co-existence and Associated Mitigation Measures and Livelihood Status of Local Community in the Buffer Zone of Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal.
15	Bharat Babu Shrestha	shresthabb@gmail.com	9841241484	Threats Analysis and Management options of Invasive Alien Species in Protected Areas of Nepal.
16	Sanskriti Raj	rsanskriti514@gmail.com	9804968770	Litter Biomass and Soil Organic Carbon (SOC) in Pine Forest and Mixed Forest of Shivapuri Nagarjun National Park (SNNP)
17	Sher Singh Thagunna	shersinghthagunna@gmail.com	9851343575	Fish Study for EIA Bagmati Dam Project
18	Prativa Kaspal	prativa.kaspal14@gmail.com	9841488414	Habitat Resilience and Conservation Threats to Pangolin (<i>Manis spp.</i>) in Nepal.
19	Pooja Lama	poojalama.ths@gmail.com	9860902084	Factors influencing distribution of Chinese Pangolin (<i>Manis pentadactyla</i>) burrows in Manichud area, Shivapuri Nagarjun National Park.
20	Rushma Karki	karkirushma@gmail.com	9849089555	Effect of Forest Cover Change and Quality on Tree Species Diversity and Carbon Stock in Shivapuri Nagarjun National Park.
21	Binita Subedi	subedibinita465@gmail.com	9860910547	Assessment of Carbon Stock according to altitudinal variation
22	Sandesh Khanal	sandeshkhanal2001@gmail.com	9867162291	Economic Valuation of Ecosystem Services: The Case of Shivapuri Nagarjun National park.
23	Roshani Theeng Tamang	roshanitheeng456@gmail.com	9865079886	An assessment of human-common leopard conflicts (A Cases study from Shivapuri Nagarjun National Park, Nepal)
24	Rakshya Basnet	rakshya.basnet12@gmail.com	9843491009	Occupancy Modelling of Leopard (<i>Panthera pardus</i>) in Kathmandu Valley, Nepal.
25	Kritika Bhandari	bhandarikritika777@gmail.com	9847370008	Impacts of Tourism on Plant Composition in Major Tourist Destinations of Kathmandu Valley: Chandragiri, Phulchowki, and Shivapuri.
26	Dinesh Prasad Joshi	pm.dineshjoshi@gmail.com	9868760221	Predicting the distribution of Invasive Alien Plants in Shivapuri Nagarjun National Park under current future climatic conditions.

अनुसूची - १३
मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको विवरण

क्र.सं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
१	पञ्चकन्या	बुढानिलकण्ठ न.पा. २	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	६३.७६	१७८	८५३	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
२	च्यानडाँडा	बुढानिलकण्ठ न.पा. २	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	४.२१	५६	३३९	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
३	आइतबारे	बुढानिलकण्ठ न.पा. ३ र ५, चिसैनी	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	१४.४९	१०१	४६५	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
४	डुकुनीदेवी	बुढानिलकण्ठ न.पा. १, तौलुङ्ग	काठमाण्डौं	विष्णु चपली	६.०४	८५	३४०	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
५	देउराली महिला	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२.६२	३१	९८	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
६	सिमपाखा	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	२.६२	३१	१७८	आ.व २०७५/२०७६ देखि २०७९/०८०	
७	स्यालपिन ढोणपाखा	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	९.५४	५४	३४९	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
८	च्यानडाँडा	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१.५७	३२	२२२	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
९	वासिङडाँडा	शिवपुरी गा.पा. ४	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	६.४६	६७	३५१	आ.व २०७४/०७५ देखि २०७८/०७९	
१०	सप्तकन्या	शिवपुरी गा.पा. ७	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	९४.७	९१	६०६	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
११	ग्रामिण चद्रदेवी	शिवपुरी गा.पा. ७	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१५.८२	६१	३३५	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
१२	कालिका कुम्भेश्वरी	शिवपुरी गा.पा. ८	नुवाकोट	गुर्जेभञ्ज्याङ	१२१.२६	६७	४५८	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
१३	मुड्खु सिर्जनशिल	तारकेश्वर न.पा. ५	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	३.४७	२७	१५८	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१४	सिमलको पाखा	तारकेश्वर न.पा. ५, विचारीशोक	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	७.५	१०७	५६४	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	प्रक्रियामा रहेको
१५	खोरिया पाखा	तारकेश्वर न.पा. ५, आठमाइल	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	३.५१	४०	२१४	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१६	मरुवा पाखा	तारकेश्वर न.पा. ३	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	५.३	७१	३६४	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
१७	सालकोट	तारकेश्वर न.पा. ३	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	२७.१४	७०	५६३	आ.व २०७५/०७६ देखि २०७९/०८०	
१८	थाना गढी	तारकेश्वर न.पा. ३	काठमाण्डौं	गोलढुङ्गा जितपुर	३	४८	२२०	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	

क्र.सं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
१९	ठाडोपाखा	तारकेश्वर न.पा.३	काठमाण्डौ	गोलढुङ्गा जितपुर	२.८७८	८२	४११	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
२०	देविस्थान सिमडाँडा	तारकेश्वर न.पा.२	काठमाण्डौ	बौडेश्वर महादेव	२५.३९	१९०	१०५०	प्रक्रियामा रहेको	
२१	ईचंगुनारायण	नागार्जुन न.पा.३	काठमाण्डौ	ईचंगुनारायण	११.९.२	६६	२८०	आ.व २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३	
२२	जुगेबोला	नागार्जुन न.पा.३	काठमाण्डौ	ईचंगुनारायण	३.२८	९८	४३९	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२३	हरियाली	शंखरापुर न.पा.८	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	११.५	९८	४४१	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२४	मणिलिङ्गेश्वर	शंखरापुर न.पा.८	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	१४.४	११५	६९०	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२५	लुमाइदेवी	शंखरापुर न.पा.८	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	१.३०२	९०	४५८	आ.व. २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३ सम्म	
२६	लप्सौरा	शंखरापुर न.पा.४	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	३१.४२	११४	४५८	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२७	रात्माटे	शंखरापुर न.पा.४	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	३३.०८	१३३	४८८	आ.व २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१	
२८	सेतोभुमिस्थान	शंखरापुर न.पा.१,२,३,४	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	३९.४५	१४८	७९८	आ.व. २०७५/७६ देखि २०७९/०८० सम्म	
२९	बाटुली	शंखरापुर न.पा.४	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	७.३७	८७	४२६	आ.व. २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३ सम्म	
३०	मकैचौर	कागेश्वरी मनाहरा न.पा.१	काठमाण्डौ	मणिचुड कागेश्वरी	९.३६७	३८	१६४	प्रक्रियामा रहेको	
३१	घोढ्याङ्गपाखा	मेलम्ची न.पा.३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१३.८३	५०	३४३	आ.व. २०७८/०७९ देखि २०८२/०८३ सम्म	
३२	लामो सुमारा	मेलम्ची न.पा.१	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	११.३७	२१	१०५	आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्म	
३३	भुमेस्थान	मेलम्ची न.पा.१	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	०.७६	१०३	५५१	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१ सम्म	
३४	मानेडाँडा	मेलम्ची न.पा.२	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	१.४४	१४६	७५५	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१ सम्म	
३५	चौतारी डाडा महिला	मेलम्ची,न.पा.३	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	४.२९५	७५	३७५	आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्म	

क्र.सं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
३६	धापाकाल्लो	मेलम्ची न.पा. २	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	५.२१	५४	३४९	आ.व. २०७८/७९ देखि २०८०/८१ सम्म	
३७	पातलगुफा सिमथलो	मेलम्ची, न.पा. १	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	५.४७	८०	४१०	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
३८	चौतारीडाडा काडो खोरीया	मेलम्ची, न.पा. १	सिन्धुपाल्चोक	सिन्धु शिवपुरी	७.८७९	५५	२७५	आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्म	
३९	तीनडाडा महिला	गोकणेश्वर-३, तारोभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	७.३९	१६	११३	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
४०	आहालडाडा चियानडाडा	गोकणेश्वर-३, तारोभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	५.२७	३३	१३१	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/८० सम्म	
४१	वाटुले सिम	गोकणेश्वर-३, तारोभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	५.६५	२४	११५	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
४२	दिदीबहिनी ढुङ्गा	गोकणेश्वर-३, तारोभिर	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	१.८१	२३	१२०	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म	
४३	चिसापानी भित्ता	गोकणेश्वर -३, बालुवा	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	२.२२	१५	१५०	आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्म	
४४	भण्डारी कुलायन	गोकणेश्वर-२, पाखाचोक	काठमाण्डौ	सुन्दरीजल शिवपुरी	४.१२	६७	२६४	आ.व. २०७५/०७६ देखि २०७९/०८० सम्म	
४५	खानीखोला चियानडाडा	ककनी गा.पा. २	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	३७.९९	९१	५१२	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
४६	शिरादेवी	ककनी गा.पा. ५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	१६२	१८०	४९७	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
४७	नागाचा	ककनी गा.पा. १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	९	२३३	१३८५	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
४८	बाह्रमाइल एकता	ककनी गा.पा. १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	८.३१	५९	२९८	आ.व. २०७८/७९ देखि २०८२/०८३ सम्म	
४९	महालक्ष्मी	ककनी गा.पा. १	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	५	१५०	१०१५	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	
५०	हावेली	ककनी गा.पा. २	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	२९.५	११९	६२३	आ.व. २०७६/०७७ देखि २०८०/८१ सम्म	

क्र.सं.	मध्यवर्ती सामुदायिक वन	हाल ठेगाना	जिल्ला	उपभोक्ता समिति	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी	जनसङ्ख्या	कार्य योजनाको अवधि	कैफियत
५१	ककनी घमाईलो पानीघाट	ककनी गा.पा.५	नुवाकोट	ककनी ओखरपौवा	११.१५	८९	४३२	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५२	उमागाँउ	नागार्जुन न.पा. ६	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	३.५	५२	२२३	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५३	घट्टेखोला	नागार्जुन न.पा. ८	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	४	३०	२०२	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५४	महेश नारायण सल्लावारी	धुनिवेशी न.पा. १	धादिङ्ग	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	१८.९१	७६	५०३	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।०८० सम्म	प्रक्रियामा रहेको
५५	दमदमे महेश नारयण	नागार्जुन न.पा. ८	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	२०.८८	३४	१६०	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।२०८० सम्म	
५६	गोरखकाली	धुनिवेशी न.पा.१	काठमाण्डौ	छत्रेदेउराली रामकोट भिमढुङ्गा	१३.८	३७	३६१	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।०८० सम्म	
५७	परगौपाखा	शिवपुरी गा.पा. २	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	५.३२	५२	२६०	आ.व. २०७५।०७६ देखी २०७९।०८० सम्म	
५८	चिपागांग मुइसे वागांगा	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	२४.७५	९०	२१०	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
५९	लखेश्वरी	शिवपुरी गा.पा. ३	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	७.३४५	२६	१६०	आ.व. २०७६।०७७ देखी २०८०।०८१ सम्म	
६०	फुम्पारिल्ला	शिवपुरी गा.पा. १	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	१९.४३	६२	३१३	आ.व. २०७४।०७५ देखी २०७८।०७९ सम्म	प्रक्रियामा रहेको
६१	राडमेन चिसापानी	शिवपुरी १, तलाखु	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	८.२१	९३	४७५	आ.व. २०७८।७९ देखी २०८२।०८३ सम्म	
६२	बुद्ध भूमि	शिवपुरी २, छाप	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	३.५४	५५	२८३	आ.व. २०७८।७९ देखी २०८२।०८३ सम्म	
६३	धाडग्रा ब्रामाड खोला	शिवपुरी १, तलाखु	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	६.२४	६१	३५९	आ.व. २०७८।७९ देखी २०८२।०८३ सम्म	
६४	घट्टे डाँडा कुलो पराड	शिवपुरी २, छाप	नुवाकोट	शिवपुरी चिसापनी	१.७३	३२	१६१	आ.व. २०७८।७९ देखी २०८२।०८३ सम्म	
	जम्मा				११२६.६९	४८५९	२५२६८		

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय

पानीमुहान, बुढानीलकण्ठ, काठमाण्डौ

फोन नं. ०१-४३७०३५५

ईमेल: snnp.gov@gmail.com

वेबसाईट: www.snnp.gov.np

